

Eiler Jacobsen og familie på epitafiet i Vor Frue Vordingborg, ca. 1620.

Camilla Luise Dahl & Ole K. Rasmussen

Rev. 2, 17. februar 2024.

NB: Denne artikel er en stærkt revideret udgave af Camilla Luise Dahls artikel fra 2009. Den er udarbejdet som følge af, at det nu er sikkert påvist, at borgmester Eiler Jacobsen kun var gift to gange. En i forrige udgave fejlagtigt anført tredje hustru, Karen Hansdatter, har nemlig – ved nærmere studie af hendes originale boopgørelse 22/4 1625 i Vordingborg – vist sig **ikke** at være gift med borgmester Eiler Jacobsen, men derimod med en Ludvig Madsen (Lodtuig Matzen).

Dette - og anden ny information - har medført meget væsentlige ændringer af artiklens indhold.

Fig. 1 *Epitafiet i Vordingborg over Eiler Jacobsen med familie.*

Epitafiet i Vor Frue Kirke i Vordingborg over Eiler Jacobsen og hans familie er malet omkring 1620. Det viser Eiler Jacobsen, hans to hustruer og deres fælles børn, hvoraf en del døde som små. På epitafiet ses i alt 18 børn, 10 drenge og 8 piger, heraf måske to dødfødte/udøbte, da de ud over et rødt kors over hovedet også har et sort kors på panden og er tæt svøbte med sorte bånd. Af de øvrige piger døde én som lille, af drengene døde de fem som små. De døde børn er alle klædt i hvidt.

En inskription skrevet under epitafiet på tavlen, anfører: *“Tavlen er bekostet af Eyillr Jacobsen, Kgl. Maj. Tolder og Borgmester i Vordingborg, sig og sine kære Hustruer og Børn til en hæderlig “Gedechnis”; med den første Johane Niels Datter, død 6. okt. 1604, var gift i 13 aar og havde 4 sønner, 2 døtre, med den anden hustru Margrete Pederdatter havde han 1 søn, 3 døtre til denne dag Ao 160X x Oct.”*¹

¹ Nationalmuseet: *Danmarks kirker, Præstø amt.* pg. 188-189. **NB:** manglende tekst ved overgangen mellem de to sider.

Hvordan dette præcis skal tolkes, synes ved første blik noget uklart. Betyder inskriptionen mon, at tavlen er dateret 10. oktober 160X, altså mellem okt. 1604, hvor første hustru døde, og 1609? Hvis han – som antaget – tidligst blev gift igen i 2. halvdel af 1606, så kunne anden hustru vel næppe have fået fire børn i 1609? Og hvorfor give en præcis dato med måned og dag, men et uklart årstal?

Dateringen må dog også mere troligt forstås Ao 16_0 xx Oct. Maleren har altså glemt et tal.

Tallet, der mangler, får vi antagelig af tavlen selv, for nederst på epitafiet er forrest malet en klynge sten, hvori der i én af dem står: "*Peter de Meyer Fecit 1620.*", dvs. udført af Peter de Meyer i 1620.

En sandsynlig datering for det originale maleri er derfor 20. okt. 1620.

Fig. 2 *Peter de Meyers signatur, 1620.*

Ved sammenligning af inskriptionens omtale af børnene fra hhv. første og andet ægteskab skulle man umiddelbart tro, at der i andet ægteskab kun var **født** i alt fire børn frem til 1620, og at det i øvrigt **ikke** var givet, at disse fire stadig levede i 1620, hvilket de dog med stor sandsynlighed gjorde!

Bemærk dog den teori, der er anført øverst på pg. 8 som "alternativ C)", der i stedet antager, at der **var** tre piger og én dreng **i live** (alle født i 2. ægteskab) på "opgørelsesdagen" i 1620, men at der **herudover** kan være født ét eller flere børn, fx én eller to små drenge - og måske også én, to eller max. tre piger – men at disse i så fald alle var døde **før** "opgørelsesdagen" i oktober 1620.

Hvis teorien er korrekt, så giver den en sandsynlig – og logisk sammenhængende – forklaring på, i hvilken rækkefølge børnene kan være født, og hvorfor de mon har fået de pågældende navne.

NB: artiklens argumentation om navnerækkefølgen er **kun** valid, hvis inskriptionen er skrevet i 1620!

Eiler Jacobsen

Eiler Jacobsen blev født omkring 1560/61 og døde d. 27. august 1640 i Vordingborg. Navnet ses bl.a. stavet "Eyller", "Eyler" og "Eiler", men i denne artikel er formen "Eiler" benyttet som standard.

I en retssag fra 1593 kaldtes han af Berite Jens Smeds for "*en rødhovedet og rødskægget skælm og skurk*". For dette dømtes Berite til "*at tage kagen i favn*", men på Eiler Jacobsens forbøn blev hun dog forskånet for denne straf.²

Om Eiler Jacobsen vides, at han først var ridefoged på Vordingborg Slot. I et skifte fra 1598 efter sognepræst i Vordingborg Hans Lauridsen, optræder ridefoged til Vordingborg Eiler Jacobsen, som overværer sammen med præsterne Hr. Søren Jørgensen i Sværdborg og Hr. Jens Nielsen i Nestelsø samt Laurids Hansen, byfoged i Vordingborg og Mads Jensen, foged på Beldringe.³

² Klein: *Vordingborg Købstads historie*.

³ Vordingborg Byfoged, *Skifteprotokol 1574-1632*, fol. 60v, skifte af 28. feb. 1598, afdøde Mag. Hans Lauridsen døde allerede i 1593.

Ved et andet skifte 22. maj 1601 overværer både borgmester Niels Erichsen og Eiler Jacobsen, der da endnu betegnes som ”*Ridefogit offuer Vordingburg Leen*”.⁴

19. august 1601 får Eiler Jacobsen forleningsbrev som tolder i Vordingborg⁵. Efter Vordingborgs borgmester og kgl. tolder Niels Erichsens død senere i 1601 omtales ”*Eyller Jacobßón Borgemester udj Vordingborg*” i byens skifteprotokoller. I okt.-nov. 1602 omtales han eksempelvis som borgmester i Vordingborg i et par skifter⁶, mens han i skiftet efter sin første hustru Johanne, den 9. juli 1606 kaldes **både** borgmester og kgl. tolder.⁷ På epitafiet i Vor Frue kaldes han da også ”*Kongelig Majestæts Tolder og Borgmester i Vordingborg.*” omkring 1620.

Fig. 3 *Eiler Jacobsen på epitafiet i Vordingborg.*
På epitafiet ses han klædt helt i sort, med sort kappe med bred krave og dertil hvid pibekrave.
Han ses knælende ved foden af Kristi kors, med hænderne foldede i bøn.

Eiler Jacobsen døde i dette sidste embede den 27. august 1640. Ifølge skiftet efter ham i Vordingborg ”*Anno 1640 dend 30. octobris.*”⁸ døde ”*Eyller Jacobsen*” ”*Borgemester udj Wordingborg*”, og det fremgår klart af skiftet, at hans hustru, Margrethe Pedersdatter, da stadig var i live.

Der findes en gravsten over Eiler Jacobsen, hans første hustru Johanne og anden hustru Margrethe, samt tre sønner, fødte **og** døde, i ægteskabet med Johanne. Inskriptionen på stenen, bekostet af Eiler, lyder: ”*ligger herunder Johanne Nielsdatter, død 6 okt. 1604 og deres børn Jacob, død pinsedag 1598, Adam død 18. Dec. 1596, Eiler Eilersøn død 7. Aug. 1599 og Eiler Jacobsøn, kgl. Maj. Tolder og Borgmester i Oringborg død 27 Aug. 1640 i sit 80. Aar med Hustru Margrete Pederdatter, død 16--.*”⁹

Eiler Jacobsen selv var altså 79 år gammel, da han døde og må således være født i 1560 eller 1561. Margrethes manglende dødsdato på stenen understreger, at hun ikke selv var død i oktober 1640. Det vides ikke, om Margrethe nogensinde **blev** begravet under samme sten som sin mand. Hendes dødsår er i hvert fald aldrig blevet færdigskrevet på gravstenen.

⁴ Vordingborg Byfoged: *Skifteprotokol 1574-1632*, fol. 104r.

⁵ Danske Kancelli: *Sjællandske Registre 1596-1604* fol. 329r.

⁶ Vordingborg Byfoged: *Skifteprotokol 1574-1632*, fol. 126v, skifte af 3 okt. 1602 og fol. 170v, af 10. nov 1602

⁷ Vordingborg Byfoged: *Skifteprotokol 1593-1611*, fol. 49r-52v, skifte af 9. jul. 1606.

⁸ Vordingborg Byfoged: *Skifteprotokol 1637-1664*, fol. 78r-80v, skifte af 30. okt. 1640.

⁹ Nationalmuseet: *Danmarks kirker, Præstø amt*, pg. 193.

Eiler Jacobsens hustruer

Almindeligvis anføres Eilers to hustruer som Johanne Nielsdatter, død d. 6. okt. 1604 og Margrethe Pedersdatter, død 1664.¹⁰ Margrethe er enkelte steder angivet som død 10. oktober 1620, hvilket må skyldes en fejllæsning af informationerne på inskriptionen på epitafiet.

At det **ikke** er i anledning af anden hustrus død, at epitafiet blev ophængt i 1620, ses dog umiddelbart, da Margrethe ikke er fremstillet med et rødt kors over sig og derfor endnu må have været i live, da Peter de Meyer signerede epitafiet i 1620.

Dette bekræftes da også endegyldigt ved skiftet ved Ejler Jacobsens død i 1640, da det jo af skiftet klart fremgår, at Margrethe stadig er i live og overlever ham.

Johanne Nielsdatter:

Hustruen Johannes fødselsår kendes ikke, men fra inskriptionen på epitafiet ved vi, at da hun døde den 6. okt. 1604, havde parret været gift i 13 år. Johanne og Eiler Jacobsen må dermed være blevet gift omkring 1591.

Der skiftes først efter Johanne d. 9. juli 1606¹¹, dvs. et år og ni måneder efter hendes død, så indtil da har Eiler altså siddet i uskiftet bo. Af skiftet fremgår, at parrets ældste datter hedder Karen/Karine, og den anden datter hedder Susanne, mens den eneste overlevende søn hedder Niels.

Af universitetsmatriklen fremgår, at sønnen Niels den 15. april 1620 immatrikuleres på Københavns Universitet som student fra Herlufsholm.¹² På dette tidspunkt var han altså stadig i live, men der er desværre ikke anført alder ved optagelserne i denne periode af matriklen.

Af skiftet fremgår endvidere, at Johanne var søster til en Anne Nielsdatter, der var enke 2. gang efter den førnævnte - i 1601 afdøde - borgmester og tolder i Vordingborg, Niels Erichsen. Når de to søstre Anne og Johanne begge blev gift med vigtige borgmestre, så er det ikke utænkeligt, at de også selv kunne være borgmester- eller rådmandsdøtre, men der vides altså desværre intet andet med sikkerhed om deres ophav, end at faderen **hed** Niels, og at moderen **antagelig** hed Karen/Karine.

Til stede ved skiftet efter afdøde Johanne Nielsdatter var nemlig søsteren Anne og dennes datter, **Karine Jacobsdatter** (af 1. ægteskab med Jacob Mouritsen) og Karines 1. ægtemand, Mester Simen Nielsen, sognepræst til Vordingborg Vor Frue. Efter hans død blev Karine gift med hans efterfølger, Peder Pedersen Hee, der sidenhen fik et embede i Roskilde Domkirke, før han blev sognepræst i Helliggeist Kirke i København. Når **både** Annes og Johannes ældste døtre hed Karine, må det antages, at Johannes og Annes fælles mor **også** hed Karine, mens Eiler Jacobsens mor jo så nok hed Susanne...

En søn af Anne Nielsdatters første ægteskab, Peder Jacobsen, blev præst til Tirsted, Skørtinge og Vejleby, og hans datter Mette ægtede eftermanden Poul Jensen Tisted, præst 1632-57.

En anden søn, Erich Nielsen, født i Annes andet ægteskab, blev rådmand og siden borgmester i Vordingborg.¹³ I Vordingborg Vor Frue findes et epitafium over Erich Nielsen og hans familie.

¹⁰ Klein: *Vordingborg Købstads historie*, pg. 32.

¹¹ Vordingborg Byfoged: *Skiftedokumenter 1593-1611*, fol. 49r-52v, skiftebrev 9. juli 1606.

¹² S. Birket-Smith: *Københavns Universitets Matrikel, bind 1, 1611-1667*, pg. 40 "Nicolaus Hillarii (Orthunganus)"

¹³ Vordingborg Byfoged: *Skiftedokumenter 1630-1639*, skifte efter Anne Nielsdatter, 21. sep. 1632

Fig. 4 Eiler Jacobsens to hustruer, Johanne Nielsdatter (tv) og Margrethe Pedersdatter (th).

Margrethe Pedersdatter:

Eiler Jacobsen har antagelig ægtet Margrethe Pedersdatter kort efter skiftet 9. juli 1606, der vel må have været en forudsætning for, at han kunne indgå dette nye ægteskab.

I inskriptionen på epitafiet er som nævnt anført, at Margrethe frem til oktober 1620 havde fået én søn og tre døtre. Ved optælling på epitafiet ses, at hun så efterfølgende burde have fået yderligere fem sønner og tre døtre i ægteskabet inden Eiler Jacobsens død i 1640, men som det senere vil fremgå (pg. 8), så er det næppe en helt korrekt fremstilling, idet udsagnet om hendes fire børn i 1620 nok kun har medregnet hendes endnu **levende** børn, men har set bort fra dem, der allerede da måtte være døde.

Margrethe Pedersdatter omtales i Eiler Jacobsens skifte dateret 30. okt. 1640¹⁴ som ”hans efterlate hustru Margr. Peders daater” og var dermed endnu i live. Det er antagelig hende, der anføres som død i 1664 i Vordingborg Købstads historie¹⁵, men det er endnu ikke lykkedes at finde et skifte efter hende. Der kendes ikke noget til hendes ophav eller andre slægtninge, ud over at faderen hed Peder, og at **hendes** mor antagelig **også** må have heddet Karen (se pg. 8).

¹⁴ Vordingborg Byfoged: *Skifteprotokol 1637-1664*, fol. 78r-80v.

¹⁵ Klein: *Vordingborg Købstads historie*, pg. 32.

[illegible]

Fig. 5 *Første folio af Eiler Jacobsens skifte, dateret 30. oktober 1640 i Vordingborg skifteprotokol 1637-64, fol. 78r.*

Børnene

Efter tidens sædvane havde Eiler navngivet én søn **Niels** med sin første hustru og mindst én søn **Peder** med sin anden hustru. Eiler opkaldte også mindst én søn **Jacob** i hvert ægteskab efter sin egen far. Det var nemlig almindelig skik at opkalde de første sønner i et ægteskab efter bedstefædrene og de første døtre efter bedstemødrene. Bedsteforældrenavnene kunne variere i rækkefølge.

Døde et barn med et bedsteforældrenavn, blev navnet om muligt givet til et efterfølgende barn.

En anden sædvane var, at hvis en enke giftede sig igen, så fik den førstefødte søn i hendes nye ægteskab hendes afdøde mands fornavn, hvis hun ikke allerede havde en søn opkaldt efter ham.

Tilsvarende gjaldt, at hvis en enkemand giftede sig igen, så gav han den førstefødte datter i det nye ægteskab den afdøde hustrus fornavn. Denne skik overholdt Eiler da også, da han i sit andet ægteskab opkaldte datteren Johanne efter sin afdøde hustru, så han **har** altså tydeligvis fulgt disse sædvaner.

NB: De i denne artikel anslåede navne, rækkefølger og fødeår for børnene forudsætter, at sædvanerne fortsat er fulgt konsekvent!

Alle seks børns navne i første ægteskab kendes fra hustruen Johannes skifte i kombination med gravstenen over Eiler Jacobsen. Ligeledes kendes tre af sønnernes dødsår fra samme gravsten.

I 1. ægteskab (ca. 1691) fik Eiler fire sønner: Jacob₁ (død 4. juni 1598), Niels (død efter 15. apr. 1620, men før 27. aug. 1640), Adam (død 18. dec. 1596) og Eiler (død 7. aug. 1599) og 2 døtre: Karen₁ (død 24. nov. 1674) og Susanne, (død nov./dec. 1649, begr. 3. december).

Da Niels (pga. morfarnavnet) antagelig var født før brødrene Adam og Eiler og endnu levede den 15. april 1620, hvor han blev indskrevet på universitetet¹⁶, så må han sandsynligvis være afbildet på epitafiet som ældste levende søn, uanset hvornår mellem 1620 og 1640 han døde.

I Eilers 2. ægteskab kendes kun syv af børnenes navne, da de fem øvrige børn på epitafiet var to små døde drenge, én pige, der var død som lille, og to antagelig dødfødte døtre. Naturligt nok havde ingen af disse døde børn fået livsarvinger, og derfor ses ingen af dem nævnt i skiftet efter Eiler.

Ved sin død efterlod Eiler sig fire sønner og fem døtre i live – af 1. ægteskab dog kun de to allerede nævnte døtre, Karen₁ og Susanne. Sønnen Niels må være død uden børn, da han ikke omtales i skiftet.

Sønnerne af 2. ægteskab var Jacob₂ og Jørgen, begge myndige i 1640, samt Hendrich og en Peder₂, antagelig begge umyndige, da de repræsenteres af en værge (se dog også pg. 33 og 34) og dermed født **efter** nov. 1622. Hendrich og Jørgen er nævnt først, hvilket viser, at skiftet anfører børnene i tilfældig aldersrækkefølge.

Af epitafieinskriftionen ses, at der i oktober 1620 kun var én dreng af 2. ægteskab i live, og da Jørgen blev født i 1616 og døde i 1686, så **må** det jo være ham. Jacob₂ er dermed født **efter** 20. oktober 1620, men **før** november 1622, da han jo ellers også ville have været umyndig ved skiftet i 1640.

De tre **kendte** døtre af Eilers 2. ægteskab var: Johanne (enke efter den rige færgemand i Vordingborg, Morten Snering, der døde sidst i 1639), Karen₂ (gift d. 29. April 1640 med Mogens Raahr, borgmester i Næstved) og den ved skiftet endnu ugifte søster Helvig, der dog senest i 1643 blev gift med Mester Claus Hansen, præst i Vordingborg.

¹⁶ S. Birket-Smith: *Københavns Universitets Matrikel, bind 1, 1611-1667*, pg. 40, "Nicolaus Hillarii (Orthunganus)"

Jvf. de førnævnte sædvaner så har Johanne altså antagelig været ældste datter i andet ægteskab, opkaldt efter Eilers afdøde hustru. Den næste datter, Karen₂, må så nok være opkaldt efter sin mormor, der dermed har haft samme navn, Karen, som den formodede mormor til Eilers 1. kuld. Dette må være årsagen til, at Eiler har givet sine to samtidigt levende døtre samme navn, Karen.

NB: Karen₂ kaldes da også Karen Margrethe, vel for at skelne mellem de to samtidige Karen-søstre.

Vi kan under alle omstændigheder konkludere, at Helvig **må** være yngste datter i live i 1640.

Der savnes stadig **sikre** oplysninger om to sønner, der døde som små, og tre døtre, hvoraf to antagelig var dødfødte, mens den tredje datter døde som lille. Deres navne og plads i børnerækken ses heller ikke oplyst, men måske kan vi alligevel udlede nogle svar herpå, ud fra hvad vi allerede ved!

Her melder sig nemlig umiddelbart fire spørgsmål:

1. Hvorfor får Margrethes søn navnet Jørgen, hvis hendes far, Peder endnu ikke er opkaldt?
2. Kan det virkelig passe, at det først er efter 15 år i 2. ægteskab, at en søn får morfarnavnet Peder?
3. Hvorfor ”genopkaldes” Jacob₂ først efter sin farfar 22-23 år efter, at sønnen Jacob₁ er død?
4. Hvordan kan det mon være, at parret tilsyneladende kun får fire børn i de første 14 år af ægteskabet, men tilsyneladende efterfølgende får yderligere otte børn sent i ægteskabet?

Nedenstående forklaringsalternativer A), B) og C) kan alle besvare spørgsmål 1, men **kun** det sidste alternativ kan besvare alle fire spørgsmål:

A): Margrethe Pedersdatter kan have været enke efter en Jørgen (muligt, men dog udokumenteret).

B): Margrethe kunne evt. i stedet have opkaldt efter en stedfar, der hed Jørgen (**meget** usandsynligt).

C): Måske gælder udsagnet på epitafiet om de fire børn i andet ægteskab pr. 20. oktober 1620 kun børn, der da var i **live**, og kan derfor have udeladt information om et eller flere allerede **døde** børn, inkl. mindst en ”Peder₁” – og nok også en ”Jacob_{1.5}”. Er de begge født mellem 1607 og starten af 1616, og døde de begge mellem december 1616 og oktober 1620, så vil **alle** sædvaner for navngivning være 100% overholdt, og børnefødslerne vil være helt normalt fordelt i ægteskabet!

Ingen af disse muligheder behøver at være forklaringen. Det er muligt, at Margrethe og Eiler af uvisse årsager simpelthen har valgt nu at se bort fra sædvanerne, men det synes dog temmelig usandsynligt!

Derfor bygger denne artikels videre argumentation på, at det anførte alternativ **C)** med stor sandsynlighed må være korrekt. **NB:** denne artikel udgør **ikke** et bevis på, at det er sådan, tingene forholder sig – men den giver dog et kvalificeret bud på sagens sandsynlige sammenhæng!

Som vi ved, var tre af Eiler og Johannes sønner døde før år 1600, mens begge døtre og sønnen Niels endnu levede i 1620. På det maledede epitafium må de tre forreste døde drengebørn med sikkerhed være Johannes sønner, og den forreste **levende** søn må med meget høj sandsynlighed være Niels.

Første version af artiklen anså ellers dette som usikkert, da Niels’ immatrikulation i 1620 var blevet overset ved udarbejdelsen. Dermed kunne Niels være død mellem 1606 og 1620 og derfor være malet som en af de døde drenge. Men med nu kun seks måneders ”usikkerhedsperiode” er det langt mere sandsynligt, at han **var** i live da epitafiet blev malet i 1620, ikke mindst fordi der kun var fire **yngre** brødre i 1640, og på billedet ses jo netop fem levende drenge i alt! Det synes at afgøre sagen!

Det synes også sandsynligt, at Niels har levet til noget **efter** 1622, nærmere bestemt til **efter** halvbroderen Hendrichs fødsel, da denne jo ellers muligvis kunne have fået navnet Niels₂ i stedet!

Det er sikkert, at Karine/Karen₁ og Susanne er de to ældste levende døtre, der er anført i Eiler Jacobsens skifte, da de jo er de eneste døtre, Johanne Nielsdatter fik. Begge er derfor med på epitafiet, antagelig malet med den alder de havde, da deres mor gik bort – og dermed som ugifte, uanset at mindst én af dem i mellemtiden var blevet gift.

Karen₁ blev nemlig flere år **før** 1620 gift med en Iver Nielsen Bruun, med hvem hun fik tre døtre. Iver døde senest 1621, og hun giftede sig derefter igen senest i 1622 med Jacob Madsen, der var købmand i København, blev ejer af Børsen og borgmester i Christianshavn.

Søsteren Susanne var gift med Jacobs Madsens bror, Jørgen Madsen Braad, der 9/5 1615 blev hører i Vordingborg¹⁷, 9/7 1617 sognekapellan sammesteds og fra 1618 sognepræst i Vor Frue frem til årsskiftet 1625/1626, hvor han blev præst i Malmø – og senest fra 1629 tillige provst i Oxie Herred.

Parrets præcise bryllupstidspunkt kendes ikke, men ved skiftet efter dem 6/12 1649¹⁸ var deres dengang ældste levende søn, Oluf, myndig, og han kan så ikke være født **senere** end 1631. Oluf er dog ikke et bedstefarnavn, så medmindre Susanne skulle have været enke efter en helt ukendt Oluf, hvad intet tyder på, så har der nok været mindst to tidligere fødte brødre, **Eiler** og **Mads**, der begge er døde **efter** Olufs fødsel. Disse navne ses sidenhen givet til et par af Olufs yngre brødre.

Det betyder i givet fald, at Jørgen Madsen Braad og Susanne nok **allersenest** blev gift i 1628, men snarere **før** 1626, hvor Jørgen jo flyttede fra Vordingborg. Susanne var da også over 30 år gammel. **NB:** Se dog også pg. 20, hvor det fremgår, at Susanne sandsynligvis allerede var gift senest i 1622.

Af de tre af Eiler Jacobsens sønner, der døde **før** 1604, var Jacob₁ antagelig den ældste. Dels havde han fået sin farfars navn, dels er han nævnt først, skønt broderen Adam døde to år før ham. Var Niels (med morfarnavn) i stedet ældst, så **kunne** han være mere end 28 år gammel ved sin optagelse på Universitetet, hvilket ville være usædvanligt! Det sandsynliggør altså også, at Jacob₁ var ældst.

NB: Det er i denne artikel antaget, at Johanne **ikke** – før ægteskabet med Eiler - var enke efter en "Adam". Skulle det alligevel være tilfældet, vil det dog kun betyde, at Jacob₁ og Niels blot ville være født ét led senere i drengerækkefølgen, og at Niels dermed **kunne** være født så sent som i 1598! Men Niels ville jo altså **stadig** være den ældste levende søn på epitafiet!

De børn af andet ægteskab, som anføres i live ved Eiler Jacobsens død i 1640, er sønnerne Hendrich, Jacob₂, Peder₂ og Jørgen samt døtrene Johanne, enke efter Morten Færgemand, Karen₂ (Margrethe), g.m. borgmester Mogens Raahr i Næstved, og Helvig, der da endnu var ugift.

Som nævnt på pg. 7 var Jacob₂ myndig i 1640, mens Hendrich og Peder₂ begge var umyndige. Da den "hypotetiske" Peder₁ **må** være død før oktober 1620, og Jacob₂ altså er født **før** november 1622, så må Peder₂ være den første søn født **efter** november 1622, hvis sædvanerne ellers er overholdt. Dermed må Hendrich altså være den yngste af de fem levende sønner på epitafiet.

Hendrich døde i 1647. Han ses – antagelig fejlagtigt – anført som begravet (i Christianshavn?) i marts 1637, men han **var** altså anført i live ved faderens skifte i 1640, og Christianshavns menighed blev da også først oprettet omkring Pinse 1640. Ved skiftet efter ham i 1647 var han barnløs, hvorfor hans søskende arvede efter ham. I skiftet omtales også den da afdøde bror Peder₂, efter hvem Hendrich havde modtaget arv.¹⁹

¹⁷ Holger Fr. Rørdam: *Kirkehistoriske Samlinger*, Tredje Række, Tredje Bind, pg. 60

¹⁸ Camilla Luise Dahl: *Skifter fra Malmø 1537-1660*

¹⁹ Vordingborg byfoged: *Register og skifteuddrag, skiftedokumenter*, Pk. 5. 1647-1669. (1646-1669).

De 7 endnu levende søskende i 1647 var da som følger (i formodet aldersrækkefølge):

- 1) Karen₁ Eilersdatter, g.m. Jacob Madsen i Christianshavn.
- 2) Susanne Eilersdatter, g.m. Mester Jørgen Madsen Braad i Malmø. } døtre af første ægteskab.
- 3) Johanne Eilersdatter, enke første gang efter Morten Snering Færgemand (død sidst i 1639) og anden gang efter præsten Poul Hansen Prip i Gundslev (der døde i 1644).
- 4) Karen₂ (Margrethe) Eilersdatter, enke efter sal. borgmester Mogens Raahr i Næstved (død i 1646).
- 5) Mag. Jørgen Eilersen, rektor ved latinskolen i København (Metropolitanskolen).
- 6) Jacob₂ Eilersen, velagtet borger, antagelig i København.
- 7) Helvig Eilersdatter, g.m. Mag. Claus Hansen, sognepræst i Vordingborg og provst i Baarse herred.

Disse er alle de samme, som omtales i skiftet efter faderen i 1640.²⁰

De 13 børn, hvis navne kendes med sikkerhed, er således som følger, i formodet fødselsrækkefølge:

Johanne Nielsdatters dokumenterede børn med Eiler Jacobsen frem til hendes død 6. okt. 1604:

- 1/2/3) Jacob₁ Eilersen, antagelig født 1591-1594 og død i 1598 (antagelig efter Eilers fødsel).
- 1/2) Karen₁ Eilersdatter, født mellem nov. 1592 og nov. 1593 og død 24. nov. 1674 i sit 82. år.
- 2/3) Susanne Eilersdatter, antagelig født 1593-1594 og død i 1649 (se pg. 22), umiddelbart før skiftet efter ægteparret i Malmø, 6. december 1649, hvor de omtales som ”di sallige folch”.²¹
- 4) Niels Eilersen, antagelig født i 1595 og død uden børn **efter** 15. apr. 1620, hvor han optages på Københavns Universitet som student fra Herlufsholm, men før faderens død 27. aug. 1640.
- 5) Adam Eilersen, antagelig født 1596 og død 18. dec. 1596.
- 6) Eiler Eilersøn, antagelig født 1597-98 (før Jacob₁'s død) og død 7. aug. 1599.

Margrethe Pedersdatters dokumenterede børn med Eiler Jacobsen:

- 7) Johanne Eilersdatter, antagelig født 1607-1610. Død i Vordingborg 1661, hvor hendes mor, Margrethe Pedersdatter 14. august lader skifte efter Johanne mellem hendes børn.²²
- 8) Karen₂ (Margrethe) Eilersdatter, antagelig født 1608-1612. Gift i 1640 med Mogens Raahr.
- 9) Mag. Jørgen Eilersen, født 16. nov. 1616, død 22. sep. 1686. Gift med Kirstine Jensdatter Bang.
- 10) Jacob₂ Eilersen født okt. 1620 - okt. 1622, død 18 jan. 1683. Gift 1648 med Birgitte Clausdatter.
- 11) Peder₂ Eilersen, antagelig født **efter** oktober 1622, da han havde en værge i 1640. Det kan dog evt. skyldes, at han var fraværende (han var fredløs). Han oplyses at være død før april 1641.
- 12/13) Hendrich Eilersen, født **efter** 30. oktober 1622, død ugift og uden børn senest i marts 1647 og antagelig begravet i Christianshavn.
- 12/13) Helvig Eilersdatter, antagelig født **senest** 1626. Gift før april 1643 med Mester Claus Hansen, der var sognepræst i Vordingborg og provst i Baarse herred og var blevet enkemand i 1641. Helvig **kan** dog allerede være født i 1610'erne, og så rykker hun op imellem 8) og 10).

NB: det er muligt, at nogle af børnene evt. kan have været tvillinger. Det giver i så fald lidt ekstra ”luft” mellem andre fødsler, men ændrer altså kun minimalt ved de anførte anslåede fødeår.

²⁰ Vordingborg Byfoged: *Skifteprotokol 1637-1664*, fol. 78r-80v, skifte af 30. okt. 1640.

²¹ Camilla Luise Dahl: *Skifter fra Malmø, skifte nr. 91*, (Skiftedokumenter 1645-1649, skiftebrev nr. 735).

²² Vordingborg Byfoged: *Skifteprotokol 1637-1664*, fol. 202v, skifte af 14. august 1661.

I tillæg til disse 13 børn findes som nævnt følgende fem børn, alle født i andet ægteskab:

- a) en pige, født på ukendt tidspunkt og død som lille.
- b) to piger, antagelig dødfødte (eller døde umiddelbart ved fødslen og *måske* udøbte).
- c) to små sønner, begge levendefødte og døbt, men døde som små eller **max.** 10-12 år gl.

Den ene af de to små sønner **må** have heddet Peder₁ mens den anden sandsynligvis hed Jacob_{1,5}. De må begge antages født mellem 1607 og 1615, altså **før** Jørgens fødsel (dvs. **mellem** nr. 6 og 9) og døde mellem 1617 og 1620, altså **efter** Jørgens fødsel.

Den anden "hypotetiske" søn, Jacob_{1,5}, er altså nok født og død med samme "timing", da det ville synes mærkeligt, hvis Jacob₂ først blev "genopkaldt" efter farfaderen mere end 22 år efter Jacob₁'s død.

De to formodede dødfødte piger kan i princippet være født/døde når som helst i Eiler Jacobsens 2. ægteskab og blev nok ikke døbt.

Den tredje døde piges navn kendes heller ikke, men hun har dog givetvis levet længe nok til at blive døbt og har dermed også haft et navn.

Hvis hun var både født og død **før** søsteren Helvigs fødsel, så kunne hun **evt.** have heddet Helvig₀, da lillesøsteren, Helvig, jo så typisk kunne være opkaldt efter sin døde storesøster. Det er dog ren spekulation uden skygge af bevis.

Da inskriptionen på epitafiet i Vordingborg blev skrevet, havde da afdøde Johanne Nielsdatter som nævnt fået seks børn, hvis navne alle kendes. De må alle være anført på det originale epitafium i 1620.

Af **levende** børn havde Margrethe Pedersdatter endnu kun én søn og tre døtre, hvoraf to døtre antagelig også var vist. Derimod har sønnen Jørgen næppe været malet, da han endnu kun var fire år, og næstældste levende søn på billedet synes at være ældre end det.

De sidste ni børn (heraf fem døde) må sandsynligvis – i hvert fald for de levendes vedkommende – først være tilføjet på epitafiet **efter** oktober 1620, hvorimod de, der døde før 1620, i praksis godt allerede kunne være inkluderet.

Alternativt skulle flere af personerne jo evt. males helt om ved en efterfølgende opdatering.

Med den anførte rækkefølge af børnene, **vil** Jørgen ved sin dåb være 3. levende søn i andet ægteskab, og der vil derfor ikke være nogen sædvanemæssige begrænsninger for hans navn.

Der ville dermed heller ikke længere være nogen indikation på, at Margrethe evt. skulle have været enke efter en ukendt "Jørgen"...

Hvis teorien er korrekt, giver den forklaringen på, hvorfor der **tilsyneladende** kun var fire fødsler i de første ca. 14 år af Eilers 2. ægteskab, men **tilsyneladende** hele otte fødsler sent i ægteskabet (i perioden **efter** oktober 1620...) – for med alternativ C) er mindst to drenge født og døde senest i 1620, og de sidste tre "navnløse", døde piger kan i princippet også alle være født og døde inden da.

Det vil i givet fald betyde, at det er muligt, at helt op til ni børn **kan** være født **før** oktober 1620, mens det kun er tre børn (Jacob₂, Peder₂ og Hendrich), der nødvendigvis **må** være født derefter.

Om en tidligere foreslået, mulig søn, Eilert Eilersen:

Det var i den tidligere version af denne artikel (baseret på Kleins bog om købstaden Vordingborgs historie) anført, at en "Eilert Eilersen", der var konrektor i Roskilde, antagelig kunne være søn af Eiler Jacobsen og opkaldt efter en halvbror af samme navn, der døde i 1599. Han måtte i så fald være en søn af andet ægteskab og død uden arvinger *før* faderens død, da han ikke nævnes i faderens skifte.

I artiklen var han endda også udpeget som sandsynligvis den 3. ældste levende søn på epitafiet.

Teorien er dog bevisligt forkert! Han skulle nemlig så være død som højst 19-årig og inden da være blevet konrektor, endda uden at have været indskrevet på Universitetet. Det er indlysende umuligt.

Forklaringen er antagelig simpel: der må være tale om en forveksling med rådmand Jacob² Eilersens søn Eiler Jacobsen "Eilertz", født i 1654 i København og indskrevet på Universitetet i 1670, hvor hans farbror Jørgen Eilersen var hans præceptor. Eiler blev baccalaur i 1672.

Af Bircherods dagbog i 1685 fremgår nemlig at denne Eiler Eilersen var konrektor i Roskilde, men da blev cand. Theol. i Aarhus²³.

Han var sidenhen kannik og lektor ved Aarhus Domkirke 1685-1699 og tillige Konsistorial-Assessor. Efter 1699 flyttede han tilbage til Københavnsområdet, hvor han døde i 1720. Han er antagelig den "assessor Eilertsen" fra Høje Taastrup, der ses gravlagt i familiegravstedet i Nikolaj Kirke 28/5 1721²⁴. Iflg. Aarhus Stadsarkiv (AarhusWiki) har han ejet Bonderup og Kallerupgaard, og der findes faktisk en gård med sidstnævnte navn ved Høje Taastrup, men om det er den samme, er dog uvist.

Børnene på epitafiet

Hvordan, man har holdt styr på børnene i billedet, er uklart, især, da vi – som nævnt i forrige afsnit om mulige udeladte døde børn – ikke med sikkerhed ved, hvor mange der faktisk **var** født og døde i 1620.

De to ældste døtre var ældre, end de er angivet på epitafiet. Måske har man blot valgt at gengive dem med den alder, de havde, da moderen døde i 1604. Af disse var den ældste datter, Karen¹, nemlig allerede gift nogle år før 1620, men ses alligevel fremstillet som ugift.

Det er sandsynligt, at man allerede i det oprindelige billede har gjort plads til, at flere børn kunne komme til lidt efter lidt.

Det er dog også muligt, at der efter 1620 kun er blevet udført én enkelt, samlet "blokopdatering" fx omkring 1630 eller senere (måske endda helt fremme ved faderens død i 1640. Derved ville "facit" jo være kendt, og der behøvedes så slet ikke at skulle foretages senere rettelser til allerede udførte personbilleder).

²³ *Personalhistorisk Tidsskrift*, 9. række, 1. bind, 2. hæfte (1928), side 138

²⁴ Nationalmuseet: *Danmarks Kirker, Københavns By, Skt. Nicolaj Sogn*, pg. 584.

Hvem, der er henholdsvis Johanne Nielsdatters og Margrethe Pedersdatters døtre, fremgår af deres placering i billedet. De to ældste døtre er således placeret til venstre ved Johannes side, mens de øvrige er placeret i en klynge foran Margrethe. Dette har været den oprindelige komposition i billedet, hvor pigebørnene er placeret ud fra hver deres deres mor, mens alle drengene – levende såvel som døde – er placeret til venstre for deres far.

Mindst en af Margrethes døtre viser sig tydeligt at være en senere tilføjelse; en lille pige klemmt ind mellem de to lidt større, som om hun ikke oprindeligt hørte til.

Den lille pige er næsten udvisket, hun må være tilføjet senere, men med mindre holdbart resultat end de tidligere anførte personer – eller måske aldrig malet færdigt?

Også andre smådetaljer tyder på, at hun er en senere tilføjelse, hænder, ansigt, tøj m.m. er nemlig lidt anderledes malet end de andre døtre....

Fig. 6

Tre af døtrene fra andet ægteskab på epitafiet i Vor Frue Vordingborg, den mindste, placeret foran de andre to som hørte hun ikke til oprindeligt, hendes krave og ansigt er næsten forsvundet. Måske er hun delvist udvisket af tidens tand, eller også blev hun aldrig helt færdiggjort.

Der er uden tvivl tale om Johanne (øverst t.h.), Karen₂ (øverst t.v.) og Helvig (i midten foran)

På ”mandssiden” (billedets venstre del) har det dog været ved at knibe med pladsen; yngste levende søn (Hendrich) er placeret helt ud til rammen og kunne kun lige akkurat være i billedet.

Her ses også en tydelig forskel mellem den forreste levende søn, Niels, og de følgende fire, hvilket jo kan skyldes, at de har forskellige mødre.

Medmindre Niels skulle være død i det korte tidsrum mellem 15. april og 20. oktober 1620, så **har** han været i live ved epitafiets opdatering i oktober 1620, og så **må** det være ham, står forrest, da han var eneste overlevende søn ved Johannes død.

Hertil kommer, at der jo kun var fire andre sønner i live ved Eiler Jacobsens død, og da der jo som nævnt kun er afbildet fem levende sønner på epitafiet, så **må** den første altså nok være Niels!

De øvrige ”levende” er antagelig først tilføjet langt senere, da Jørgen jo fx kun var 4 år i 1620. Den ældste ”levende” er således nok ikke malet samtidig med de følgende fire drenge, der også synes at have flere ansigtstræk tilfælles.

Margrethes lille døde datter (i hvidt) kan ikke tidsbestemmes, da vi ikke kender Helvigs fødselstidspunkt, der kan være såvel før som efter oktober 1620. Det eneste, vi kan sige, er, at de ikke begge kan være født **efter** oktober 1620, og hvis Helvig først er født efter oktober 1620, så er den lille datter altså født før oktober 1620 men død efter 1620, og hvis den lille datter er død før 1620, så er Helvig også født før oktober 1620.

Uanset hvad, så må den yngste **levende** datter i 1640 under alle omstændigheder være den førømtalte, ufuldstændigt malede datter, Helvig. Ud fra opstillingen og den tilsyneladende anderledes maling synes det sandsynligt, at Helvig er tilføjet separat senere, og hun **kan** altså være født så sent som i 1626, men dog sandsynligvis også noget før - måske i slutningen af 1610'erne, efter Jørgens fødsel?

Margrethes spæde eller dødfødte døtre kan naturligvis være tilføjet når som helst, da de jo ikke er placeret i nogen rækkefølge med de øvrige døtre.

Det enkleste – og måske mest sandsynlige – er altså, at epitafiet var knap ”up-to-date” i 1620, så alle de børn, der var født i 1. ægteskab og endnu levede, dvs. døtrene Karen₁ og Susanne samt sønnen Niels, der nok alle var 20 år eller mere, antagelig er malet som levende i 1620 med den alder, de havde ved deres mors død i 1604.

De to ældste døtre i andet ægteskab, der da kunne være 10-13 år gamle, **kan** også godt have været inkluderet i det oprindelige billede med deres faktiske alder.

Samtlige drengebørn, der var døde før 1620, kunne også umiddelbart inkluderes, og det kunne være oplagt, at de så var malet i rækkefølge efter den alder, de ville have haft, hvis de levede på opdateringstidspunktet, men malet med en fiktiv alder, da man så på samme vis enkelt kunne tilføje evt. døde børn i rækken ved en senere blokopdatering.

Derimod ville man næppe på dette tidspunkt inkludere andre mindre børn i live, da de forventeligt senere skulle males som voksne, hvis de levede så længe, og alle øvrige børn kunne naturligvis først tilføjes senere, da de jo slet ikke var født endnu!

Hvis teorien C) om to små sønner født og døde mellem 1607 og 1620 holder stik, så kan alle fem døde drenge altså allerede være malet i 1620 – og da sandsynligvis med den førstefødte (”ældste”) dreng af første ægteskab (Jacob₁) placeret nærmest faderen og derefter de øvrige i rækkefølge efter fødselsår, uanset deres faktiske alder ved død.

Der kan så næppe være tænkt i stor portrætlighed, da de fleste – på nær Jacob₁ og den ”hypotetiske” Peder₁ – jo så nok kun var ét eller max. nogle få år gamle, da de døde.

De levende drenge (Jørgen, Jacob₂, Peder₂, og Hendrich) samt datteren Helvig kan enten være tilføjet enkeltvis eller – nok snarere - som gruppe, dog nok tidligst ca. 1630, hvor Jørgen – som den ældste – var 14 år gammel, og hvor datteren Helvig var mindst 4 år gammel. Det er dog også muligt, at en sidste opdatering først er foretaget ved Eiler Jacobsens død, hvor ”facit” jo var endegyldigt kendt.

Den her beskrevne rækkefølge af Eilers børn er som nævnt baseret på, at:

- inskriptionen på epitafiet er udført samtidig med dateringen af epitafiet (oktober 1620)
- de kendte ”sædvaner” ved navngivning er fulgt slavisk
- det på side 8 nævnte ”Alternativ C)” er korrekt, så de to yngste døde drenge begge er født mellem 1606 og 1616, men derefter begge døde efter november 1616, men før oktober 1620.

Argumentationen kan synes spekulativ, men teori C) er i overensstemmelse med tidens ”takt og tone” og den tidsmæssige fordeling af fødslerne forekommer ret plausibel.

Baseret herpå, kan vi nu udpege, hvem de 18 børn på epitafiet må **antages** at være:

Fig. 7 De formodede personer på epitafiet i Vordingborg. Den lille "navnløse" pige må være Margrethes 3. eller 4. levendefødte datter, der døde som barn, mens Margrethes to spæde eller snarere dødfødte døtre kan være født på vilkårlige tidspunkter i hendes ægteskab med Eiler Jacobsen.

Børnenes levned

For en del af disse børn kendes nærmere detaljer om deres liv, men flere har ikke efterladt mange vidnesbyrd. Selvom der savnes data om børnene, er det dog muligt at sandsynliggøre en række nye data ud fra de oplysninger, der allerede findes.

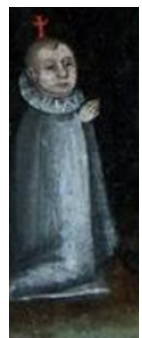
I det følgende beskrives børnene enkeltvis, i tilstræbt aldermæssig kronologi – altså de ældste børn først og så fremdeles. Deres anslåede alder er baseret på, at navnetraditionerne er blevet fulgt slavisk.

Jacob₁ Eilersen:

Eiler Jacobsen fik **mindst** to sønner med navnet Jacob (opkaldt efter deres farfar). Den første, Jacob₁, var med sikkerhed af første ægteskab, idet han omtales på Eiler og Johannes gravsten som deres søn.

Jacob₁ døde pinsedag, 4. juni 1598. Hans alder oplyses ikke, men han er antagelig Johannes første søn pga. farfarnavnet, og han må så antages at være født umiddelbart før Niels i drengerækkefølgen og død i en alder af max. 7 år.

Fig. 8 Den først fødte af de døde drenge, antagelig Jacob₁ Eilersen.

Da Jacob₁ døde i 1598, var både Adam og Eiler nok født, for der fødes *ikke* endnu en søn med dette navn i *første* ægteskab, hvorfor det først blev en af de to næste sønner – i andet ægteskab – der kunne få dette navn efter sin afdøde bror og – nok vigtigst – farfaderen.

Jacob₁ står derfor nok som nr. 1 blandt de døde drenge, hvis de, som antaget, er anført efter fødselsår.

Han døde altså nok også først *efter* den yngstes fødsel. Om det er Adam eller Ejler, der står næst kan derimod ikke umiddelbart afgøres med sikkerhed. De to *sidste* døde drenge *må* nok være de to hypotetiske sønner Peder₁ og Jacob^{1,5} (i uvis rækkefølge).

Karen₁ Eilersdatter:

Karen₁ var født i Eiler Jacobsen første ægteskab med Johanne Nielsdatter. Ved sin død i november 1674 angives hun som død i sit 82. år, dvs. som 81-årig, og må dermed være født mellem nov. 1592 og nov. 1593. Hun nævnes desuden i moderens skifte 1606, hvoraf det fremgår, at hun var den ældste af Eilers døtre.

På epitafiet i Vor Frue Kirke i Vordingborg, er samtlige fem overlevende døtre gengivet som ugifte mindre børn, men Karen₁ ville omkring 1620 have været næsten 30 år gammel og gift. På epitafiet ses hun dog i stedet afbildet som teenager og endnu ugift. Hun må være malet med fra starten på billedet i 1620 men fremstillet ved den alder hun havde omkring den tid, moderen døde i 1604. Ved den tid var Karen₁ ca. 12 år gammel, hvilket kan stemme overens med alderen på den ældste af pigerne på epitafiet

Fig. 9 Den ældste af pigerne på epitafiet i Vordingborg Vor Frue kirke, Karen₁ Eilersdatter.

Nogle år *før* 1620 blev Karen₁ gift første gang med en – i øvrigt ukendt – mand ved navn Iver Nielsen Bruun, og fik med ham mindst 3 døtre: Johanne (opkaldt efter mormoderen), Anna og Maren.

Efter Iver Nielsen Bruuns nok tidlige død omkring 1620 ægtede Karen₁ sidst i 1621 eller først i 1622 den rige og succesfulde købmand Jacob Madsen i København.

Ægteskabet er måske kommet i stand gennem en af Jacob Madsens brødre, Jørgen Madsen Braad, der da var sognepræst til Vordingborg Vor Frue og som – sandsynligvis inden da – var gift eller trolovet i Vordingborg med Karen₁'s søster, Susanne.

Karen₁'s anden mand, Jacob Madsen, var oprindeligt handelsmand. Han stod blandt andet for en lukrativ krudthandel, der på den tid kunne indbringe ganske mange penge. Han blev en betydningsfuld købmand, skibsreder og storleverandør af byggematerialer, ammunition og proviant til flåden. I 1636 flyttede Jacob Madsen med hustru og børn til den nye købstad på Amager, Christianshavn, hvor han fra 1641 til sin død i 1653 var borgmester – og en af landets rigeste mænd.

Dette par fik også mindst fire børn. Børnene, både i Karen₁'s første ægteskab og i ægteskabet med Jacob Madsen, antog, uvist af hvilken grund, alle navnet Bruun efter den første mand. Jacob ses dog heller ikke selv at have benyttet navnet Braad. Af de fem kendte søskende var det måske kun Jørgen og Niels, der havde fået dette navn. Deres mor hed Margrete Jørgensdatter, så Jørgen er antagelig selv opkaldt efter sin morfar, men om Braad-navnet evt. stammer fra deres fars eller mors side er uvist.

I 1647 ansøgte Jacob Madsen Chr. IV om tilladelse til at blive begravet i Holmens kirke, dvs. nedlagt inde i selve kirken under gulvet, som var en fornemmere plads end ude på kirkegården.

Han modtog følgende svar af kongen, dateret 5. juli 1647:

*“Christian IV bewilger os elskelig Jacob Madsen, borgemester i wor kiøbsted Christianshaffn, at hand udi Holmens kirke for sig og sin hustru en begraffelse sted maa tilhandle, huor begge deris lig effter deris dødelige afgang kand begraffis och nedsettes, dog met slig condition och wilkor, at sognepresten och skolen paa Christianshaffn skall giffes deris rigtighed til fornefnde begraffelse, ligesom de udi fornefnde Christianshaffn bleffe begraffede, saa och at de for fornefnde deris begraffelse skall were tiltenkt til Holmens kirke at udgife huis rett og billigt kand were. Forbydendis etc. Haffniæ 5 juli anno 1647.”*²⁵

Jacob Madsen døde d. 21. maj 1653 og blev begravet i Holmens kirke.

I Holmens kirkes “ligbog”, dvs. kirkebogen for de afdøde, der blev taget i brug i 1653, er det første navn der optræder på folio 1, Jacob Madsens.²⁶

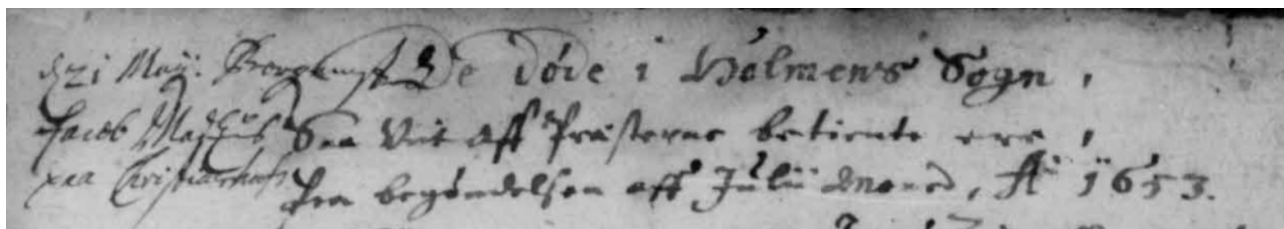

Fig. 10 Notitsen i kirkebogen om borgmester Jacob Madsens død og begravelse i 1653.

Hans enke, Karen₁ Eilersdatter, der overlevede ham med over tyve år, lod bekoste et pragtfuldt epitafium over ham, hende selv, deres fælles børn og hendes mand og børn af første ægteskab.

På epitafiet, der endnu hænger i Holmens kirke, ses Jacob Madsen som en ældre mand og Karen₁ som en ældre kvinde med håret tækkeligt dækket (enkestatus). Hendes første mand, Iver, er gengivet med den alder han havde, da han døde, formentligt i 30-årsalderen eller omkring de 40 år.

Karen₁ døde d. 24. nov. 1674, og blev begravet i Holmens Kirke ligesom sin mand. Der findes tillige en gravsten over Karen₁ Eilersdatter og hendes mand i Holmens Kirke.

Inskriptionen lyder: *“Her under ligger begravet den ærlige, viis og ret fornemme Mand, Jakob Madsen forðum Borgemester udi Christianshavn, som døde d. 21de May 1653 udi hans Alders 57 Aar, samt hans kiære Hustrue, den ærlige, dyderige og Gudfrygtige Quinde Karen Eilersdatter, som og udi Herren hensov d. 24de November 1674 i hendes Alders 82de Aar, begravet med en stor Ceremoni Efter at de tilsammen haver levet et ærligt og kiærligt ægteskab 32de Aar. Gud Give dennem begge en ærefuld og Glædelig Opstandelse paa den ydderste Dommedag.- De Retfærdiges Siele ere i Guds Haand og der skal ingen Piine røre ved Dem, de ansees af de Uforstandige ligesom de døde ect.; men de ere i Fred. Sapienc: Cap. 3.”*

²⁵ Kjøbenhavns Diplomatarium, bd III, brevnr. 417, s. 288.

²⁶ Holmens Kirkes Kirkebog: døde: 1653-97, fol. 1.

Fig. 11 Epitafium over Karen₁ Eilersdatter, hendes to mænd Iver Nielsen Bruun og Jacob Madsen. De er omgivet af børnene: **Eiler Jacobsen** Bruun, Christian Jacobsen Bruun, **Iver Jacobsen** Bruun, **Johanne Iversdatter** Bruun, Anna Iversdatter Bruun, Karen Jacobsdatter og Maren Iversdatter Bruun. De fleste af børnene var da godt gift, men er alligevel kommet med på epitafiet. Forrest to døtre, der døde som små.

Bemærk, at børnenes navne følger alle tre "sædvaneregler" på mors side, hvorimod det kan undre, at der **ikke** på fars side er en søn, "Mads Jacobsen Bruun", når der er en Christian Jacobsen Bruun

(NB: Jacob Madsens bror Christen (opkaldt efter sin og Jacobs **farfar**) var dog nok død kort før sønnen Christian Jacobsen Bruuns fødsel – se pg. 21)

Fig. 12 & 13 *Johanne Nielsdatter og hendes datter Karen₁ Eilersdatter på epitafierne i Vordingborg Vor Frue og Holmens kirke.*

Fig. 14 *Barneportræt på epitafiet i Vor Frue af Karen₁ Eilersdatter.*

Man ser en vis lighed mellem Karen Eilersdatter og hendes mor på epitafiet fra næsten 40 år tidligere, hvilket tyder på at en vis portrætlighed med de afbildede er opnået. Tillige ses en vis lighed med børneportrættet på epitafiet i Vor Frue Vordingborg. Der findes tillige et epitafium med billede af Johannes søster Anne i Vor Frue, og også her ses slægtskabet mellem de to søstre.

På epitafiet i Holmens kirke er Karen omgivet af børnene: Eiler Jacobsen Bruun, Christian Jacobsen Bruun, Iver Jacobsen Bruun, Johanne Iversdatter Bruun, Anna Iversdatter Bruun, Karen Jacobsdatter og Maren Iversdatter Bruun.

Af Karen₁ Eilersdatters børn var de tre ældste døtre børn af Karens første ægteskab med Iver Nielsen Bruun. Af disse ses forrest, ved siden af Karen, **Johanne Iversdatter (opkaldt efter sin mormor)**, bag hende Anna Iversdatter og bagest Maren Iversdatter. Den yngste datter, Karen Jacobsdatter, der står bag moderen forrest, var datter af Jacob Madsen, der også var far til de tre brødre **Iver (opkaldt efter moderens afdøde mand)**, **Eiler (opkaldt efter sin morfar)** og Christian Jacobsen Bruun, der alle antog navnet Bruun, skønt dette altså var Karen Eilersdatters første mands navn.

Af disse blev sønnen Iver Jacobsen Bruun brygger, Eiler Jacobsen Bruun, opkaldt efter sin morfar, død i november 1681 i København, gårdejer i Nordtoft i Thy, og Christian Jacobsen Bruun, borger i Assens og gårdejer i Bred på Fyn.

Af døtrene blev datteren Maren gift med oberst Jean de la Heye, og datteren Karen gift med handelsmand og møllerejer på Christianshavn Hans Hoppe. Hans Hoppe var særdeles velhavende, tilsyneladende var hans møller ganske indbringende. Det var måske maling af korn til brygning han slog sig på, for flere steder omtales han tillige som brygger. I 1669 fik han eksempelvis tilladelse af Frederik III til en ny mølle *“udj det øster bulverck ved Amagerport”* at lade *“byge oc opsette, som hand for sig oc sine arfuinger u-behindret maa nyde, bruge oc beholde.”*²⁷

Han skulle være indkommet fra Holland til Danmark i begyndelsen af det 17. århundrede og døde 1666 som brygger på Christianshavn. Hans Hoppe og Karen Jacobsdatter efterlod sig to sønner: Ivar Hoppe og Knud Hansen Hoppe. Ivar Hoppe, der var viceadmiral, blev 84 år efter sin død med sine descendenter optaget i den danske adelstand.²⁸ Hermed nåede to grene af Eiler Jacobsens efterkommere at blive nobileret, nemlig gennem datteren Karen Eilersdatters dattersøn og gennem Jørgen Eilersens datter.

Susanne Eilersdatter:

Susanne var datter af Eiler Jacobsen og hans første hustru, Johanne Nielsdatter. Susanne blev antageligt født i 1593 eller 94 i Vordingborg. På epitafiet i Vordingborg Vor Frue burde Susanne være den næstældste af de levende døtre på epitafiet, hun ville da, alt efter udførelsestidspunktet, have været omkring 10-12 år gammel.

Som nævnt på pg. 8 var det antagelig **før** 1626, og senest ca. 1628, at Susanne Eilersdatter blev gift med præsten Jørgen Madsen Braad. Da broderen Jacob Madsen i København ægtede Susannes søster Karen, senest 1622, var Susanne dog sandsynligvis gift eller trolovet med Jørgen Madsen inden da (se pg. 16).

Af et skifte i 1630 i Vordingborg efter en Abel Lauridsdatter fremgår, at **hun** var gift med en Hr. Jørgen i Vordingborg, men var det Jørgen Braad, så havde han ikke kunnet gifte sig med Susanne før i 1630!

Hos Wiberg²⁹ anføres dog to på hinanden følgende kapellaner i Vordingborg med navnet Jørgen Madsen. Den første, Jørgen Madsen ”Roskilde”, gik på Universitetet i 1594, var rektor i Vordingborg i 1608 og var sognekapellan sammesteds mellem 1612 og 1617. Den anden, Jørgen Madsen Braad, var nok ca. 15 år yngre og gik på Universitetet fra 1611 til 1614, hvor han blev baccalaur. Den 9/5 1615 blev han hører i Vordingborg. Den 9/7 1717 blev han ordineret som sognekapellan sammesteds. Fra 1618 til slutningen af 1625 var han så sognepræst til Vor Frue Kirke i Vordingborg. Han fik af kongen tilladelse til at studere videre, i 1623 i Wittenberg og 1624 i Rostock, mod selv at holde en kapellan under sit fravær. I maj 1625 blev han magister i København.

Mange har ment, at disse to mænd måtte være én og samme person, hvorfor de har anset Abel som gift med Jørgen Madsen Braad. Det kan dog næppe være korrekt, da Jørgen Madsen allerede i 1626 flyttede til Malmø, hvor han blev sognepræst og provst, og hvor han og hustruen Susanne begge levede frem til ca. 1649. Et skifte efter en **anden** hustru ville derfor næppe skulle finde sted i Vordingborg i 1630, hvorfor Abel nok i stedet må have været enke efter Jørgen Madsen ”Roskilde”.

²⁷ *Kjøbenhavns Diplomatarium*, bd. VI, brev nr. 643, s. 510.

²⁸ *Dansk Adelsårbog*: Hoppe.

²⁹ *Netudgaven af Wibergs Præstehistorie*: Vordingborg og Kastrup (wiberg-net.dk)

Jørgen Madsen Braads og Jacob Madsens forældre var Margrete Jørgensdatter og købmanden Mads Christensen Gullandsfar i Visby på Gotland. I 1595 blev denne købmand medlem af handelskompagniet ”Danske Compagnie” i København³⁰, men parret boede dog muligvis endnu på Gotland i nogle år. I så fald er i hvert fald parrets ældste børn nok født der.

Før 1611 var familien dog flyttet til København, hvor han da ejede matr. nr. 32 i Nørre Kvarter og - fra 1625 - også to haver: matr. 77-78 og 294-298³¹. Mads Gullandsfar døde før 15. maj 1628³². Hans enke, Margrete, fik i 1640 afkald fra børnene, så hun kunne sidde husfrit i uskiftet bo i sin levetid. Det gav dog senere anledning til familiestridigheder, da Margrete besluttede at overdrage matr. 32 og 294-298 til datteren Maren, der i 1650 var enke efter slots- eller renteskriver Hans Pedersen Spormand.³³

Ud over Jørgen og Jacob kendes altså ovennævnte søster, Maren, og to andre brødre: Christen, (død før 1624³⁴) og Niels Madsen Braad (købmand og landsdommer på Gotland ca. 1630-45³⁵, død 1678).

På nær Christen ses alle de kendte søskende omtalt i en Rettertingsdom i 1655 vedr. det famøse afkald.³⁶

Af dommen kan udledes, at:

1) *En ukendt, afdød søster eller hendes datter*

eller

2) *en afdød brors (fx Christens?) ukendte enke eller deres datter*

må være blevet gift med fhv. lensskriver Peder Jensen, hvis børn (eller stedbørn) åbenbart var arvinger til Mads Gullandsfar, for det fremgår af dommen, at det var på sine moderløse børns og de øvrige nævnte arvingers vegne (på nær Marens), at han førte retssagen, da de var utilfredse med, at Margrete Jørgensdatter havde overdraget boets ejendomme til datteren Maren uden deres samtykke. De fik dog ikke rettens medhold, da den mente, at de i givet fald burde have protesteret mange år tidligere.

NB: Det er således ikke *nødvendigvis* korrekt, når den ellers pålidelige bornholmske historiker M.K. Zahrtmann uden anden dokumentation skriver³⁷, at Peder Jensens afdøde hustru var en (ukendt) *datter* af Mads Gullandsfar, for hun kan altså også have været hans svigerdatter eller et barnebarn.

Fig. 15 Den næstældste levende datter på epitafiet i Vor Frue, med sikkerhed Susanne Eilersdatter, placeret ved siden af sin søster og mor.

³⁰ O. Nielsen: *Kjøbenhavns Diplomatarium*, bind VI, pg. 166.

³¹ H.U. Ramsing: *Københavns Ejendomme 1377-1728*, bind V Nørre Kvarter, pg. 24, 47 og 48.

³² Ole Karup Pedersen: *Sokkelund Herreds Tingbøger 1628-30*, København 1958, pg. 5.

³³ Holck, H.: *Om Slægterne Dyssel, Spormand og Lejel og Seglet paa Johannes Ewalds Testamente*. - artikel i *Personalhistorisk Tidsskrift* (1958), 78(13_6_4), pg. 134.

³⁴ Tryggve Siltberg: *Marklejet, Tingsdomarna och den sociala Differentieringen på Gotland fram till 1600-talet*. Universitet i Umeå 1993, pg. 39

³⁵ C. J. Gardell. *Bröderna Madsen-två framgångsrika köpmän från Visby under 1600-talet*, Gotländskt Arkiv 1988, s.137-54, S. Cavallin, *Lunds stifts herdaminne. Efter mestadels otryckta källor utarbetadt*, II, 1855, s. 264.

³⁶ Kongens Retterting, *Herredags dombog 1654 7 5 – 1655 7 9*, fol. 269v ff.

³⁷ M.K. Zahrtmann: *Mænd fra 1658* pg. 22 - Artikel trykt i *Bornholmske Samlinger* 1929.

To bornholmske præster, Jens Pedersen Boringholm ("Janus Petri Borringholm Lundensis"), præst til Bodilsker og Nexø og landsprovst 1631, og Peder Jensen Lund, præst til Rø ca. 1650-1653, ses begge anført af Aage Dahl som besvogrede til Jørgen Madsen Braad.³⁸ Desværre anfører han ikke kilder til denne oplysning i Bornholmske Samlinger, så detaljer om svogerskaberne kendes p.t. ikke.

En evt. relation *mellem* de to bornholmske præster ses heller ikke dokumenteret. Ud fra navnene kunne de *evt.* være far og søn, men navnene Jens og Peder er dog så almindelige, at det *ikke* deraf kan konkluderes, at der skulle eksistere en slægtsrelation imellem dem.

Jørgen Braad nævnes i live i september, og hans sidste halvårsløn anføres på den traditionelle skiftedag, Mikkelsdag 29/9 1649. Men da udgiften bogføres i det nye regnskabshalvår kaldes han salig.³⁹ Han må være død få dage senere, for han begravnes 15/10 1649 i kirken på byens bekostning. Hustruen dør blot seks uger senere og begravnes sammesteds den 3/12 1649⁴⁰. Der skiftes efter dem begge 6/12 1649 i Malmø. Fra dette skifte kendes navnene på deres da fem endnu levende børn⁴¹.

Den ældste da levende søn var *Oluf* Jørgensen, der var født allersenest i efteråret 1631, da han var myndig ved skiftet efter forældrene. De øvrige fire børn var Christen, Mads og Eiler Jørgensen samt datteren Maren Jørgensdatter, alle umyndige, dvs. født *efter* 1631 eller (for Marens vedkommende) endnu ugift. Der kendes således ingen datter Abel, opkaldt efter en evt. tidligere hustru.

Det vides dog med sikkerhed, at parret herudover havde mindst én datter, hvis navn ikke er nævnt. Hun døde – antagelig ugift - i 1641 og blev begravet 1/8 i Malmø S:t Petri Kirke.⁴² Et sandsynligt bud på hendes navn kunne være Johanne (ved opkald efter sin mormor), men dét er altså *ikke* bevist!

Datteren Maren Jørgensdatter blev gift med Lucas Hansen, renteskriver i København og senere tolder i Aalborg. Hun døde i barselsseng i København 29. juni 1659 og blev begravet 9. juli⁴³. Parret havde i 1656 fået en datter, Susanne (opkaldt efter sin mormor), som blev gift i Aalborg 16. april 1687 med Peder Pedersen Holst, der først var sognepræst i Tæbring på Mors og sidenhen i Vrå-Emb-Serridslev.

Jørgen Madsen Braad blev som nævnt ikke længe ved kirken i Vordingborg. I 1626 flyttede han til Malmø, hvor han var sognepræst, siden tillige provst til Oxie herred. Ved Eiler Jacobsens død omtales Jørgen og Susanne i skiftet som bosiddende i Malmø. Det samme ses i skiftet efter Susannes bror Hendrich i 1647. Ægteparret var da endnu i live, men som nævnt ovenfor døde de begge to i slutningen af 1649.

Under Trediveårskrigen skrev Jørgen forskellige politiske vers om krigens forklaring og den almindelige ulykke, som udtryk for Guds vrede over syndige liv. Han skrev blandt andet verset:

En Bedroffuede Vecters Morgensang oc klagelig Formaning til alle Christne i Danmarck; om Guds grumme Vredsens Hi/ som er optendt i den gantske Verden; om den gruelig Krig oc Blodstyrtning/ som flyder offuer alle Land: Oc om Pawens vddraget Suerd oc wnaadige Tyranni: Hoss Gud Far aff Christi Naade/ved Bøn oc Leffnitz forked ring/ at tage til Hierte oc affverge hide.

Trykt i København 1627.⁴⁴

³⁸ S.V. Wiberg: *Præstehistorie bd. II*, s. 440 & Aage Dahl. *Bornholms Præstehistorie*, s. 134.

³⁹ Malmö S:t Petri Kyrkoarkiv: *S:t Petri kyrkas räkenskaper 1645-1654*, bild 222.

⁴⁰ Malmö S:t Petri Kyrkoarkiv: *S:t Petri kyrkas räkenskaper 1645-1654*, bild 218.

⁴¹ Camilla Luise Dahl: *"Skifter fra Malmø 1537-1660"*

⁴² Malmö S:t Petri Kyrkoarkiv: *S:t Petri kyrkas räkenskaper 1645-1654*, bild 96.

⁴³ H. Hjorth-Nielsen: *Uddrag af biskop Jens Bircherods Dagbøger 1658-1708*, Personalhistorisk Tidsskrift 1925, pg. 310.

⁴⁴ Lockhart: *Dansk Propaganda under Kejserkrigen 1625-29*

Niels Eilersen:

Af Johanne Nielsdatters skifte i 1606 ses, at Niels Eilersen var født i Eiler Jacobsens første ægteskab. I april 1620 var han endnu i live og netop optaget på universitetet, men ved faderens død i 1640 nævnes han ikke i skiftet og må derfor være død før da.

Det vides ikke, om Niels Eilersen blev gift, men han kan ikke have efterladt sig børn i live, da de jo ellers også ville have været arvinger i faderens skifte i 1640.

Det er klart mere sandsynligt, at han er fremstillet som levende på epitafiet i 1620, end at han skulle være død i den korte periode april-oktober i 1620, ikke mindst fordi der jo ses fem levende sønner på epitafiet, og der kun kendes fire *andre* levende sønner: Jørgen, Jacob₂, Peder₂ og Hendrich, ved Eiler Jacobsens død i 1640. Det *er* derfor uden tvivl disse fem sønner, der ses afbildet som levende på epitafiet.

Fig. 16 *Den ældste levende søn på epitafiet, Niels Eilersen.*

Adam Eilersen:

Ligesom Jacob₁ og Niels var Adam søn af Johanne Nielsdatter og Eiler Jacobsen. Ifølge Eiler Jacobsens gravsten døde Adam den 18. dec. 1596. På grund af sit navn (*ikke* et bedstefarnavn) må han antages født efter de to førnævnte og altså død som ganske lille, *medmindre* Johanne var enke efter en ukendt Adam!

På epitafiet må han så nok være placeret som nr. 2 blandt de døde drenge og kan så næppe have været mere end ca. ét år gammel ved sin død. Skulle han være ældre, måtte det nok betyde, at Johanne faktisk *var* enke efter en "Adam", for så ville Adam jo nok være født *før* både Jacob₁ og Niels.

Fig. 17 *De to døde sønner, Adam Eilersen og Eiler Eilersen. Adam er antagelig født (og død) før Eiler og står derfor nok til højre (dvs. nærmere storebroderen Jacob₁ og faderen), hvis de – som antaget – er anført efter alder ved moderens død.*

Eiler Eilersen:

Eiler Eilersen var ligeledes søn af Johanne Nielsdatter og Eiler Jacobsen. Han er også anført på gravstenen over sine forældre, hvorefter fremgår, at han døde d. 7. aug. 1599.

På epitafiet er han antagelig placeret som den 3. af de døde drenge. Han må være født efter Niels og nok også efter Adam, da Niels jo ellers ville være været temmelig gammel ved optagelsen på universitetet i 1620.

Johanne Eilersdatter:

Johanne var den ældste datter i Eiler Jacobsens 2. ægteskab og derfor efter vanlig skik opkaldt efter faderens afdøde 1. hustru. Hun kan tidligst være født i 1607, men der kan **evt.** også være født en eller to drenge før hende, og i så fald kan hun altså være født lidt senere, dog næppe senere end 1610, da hun på epitafiet ser ud til i hvert fald at være **mindst** 10 år gammel.

Fig. 18 *Johanne Eilersdatter som barn, den ældste af pigerne foran Margrethe Pedersdatter på epitafiet i Vordingborg vor Frue kirke.*

Om Johanne Eilersdatter vides, at hun blev gift med Morten Snering i Vordingborg, også kaldet Morten Færgemand. Hun omtales som hans enke i skiftet efter sin far. Om Morten Snering vides imidlertid ikke meget. Han var antagelig hollandsk indvandrer i Vordingborg, han kaldes blandt andet ved navnet Marten Snering. Han optræder som borger i Vordingborg i 1620'erne.

Han omtales i skiftet efter Eiler Jacobsen som Færgemand og må have ført færgedrift i Vordingborg. I skifter fra Vordingborg omtales ”færgegården” Vordingborg, en stor og ganske fin gård i Vordingborg som særligt synes knyttet til færgemændene sammesteds. I 1613 ejedes gården af velagtede borger Mads Hansen Færgemand. I 1619 var han død og hans enke Karine flyttet til København.⁴⁵

I 1630'erne optrådte Morten Snering i forbindelse med forskellige retssager. Blandt andet gjorde en Margrethe Villads Hansens krav på gæld hos Morten Snering, men en birkeretsdom ved Steensby Birketing i 1638 frifandt Morten Snering for samme gældskrav. Den 25. april 1639 faldt dom ved Kongens Retterting i Morten Snerings favør, han havde da ført sag mod landsdommer Jørgen Seefeldt, fordi denne 19. sept. 1638 ved Sjællands Landsting havde underkendt den birketingsdom, der frifandt sagsøger for et gældskrav til Margrete Villads Hansens. Ved rettertingsdommen blev dømt, at Morten Snering ikke havde nogen gæld til Margrete Villads Hansens.⁴⁶

Morten Snering må være død kort tid før eller efter retssagen, for i skiftet efter Eiler Jacobsen i 1640 omtales han som salig, dvs. afdød.

Der findes et epitafium over denne ”Marten Snering”, hans første hustru ”Sigbrech P. datter”, antagelig datter af en Pieter eller Poul, og hans anden hustru ”Iohanna Eil. d.” altså Johanne Eilersdatter.

⁴⁵ Vordingborg Byfoged: *Skiftedokumenter 1594-1619*, skiftebrev 1613, 17. juni.

⁴⁶ *Dombog 41, fol. 122V-125R. Kongens rettertingsdomme*, Nr. 5219.

Fig. 19 Epitafiet over Morten Snering, hans hustruer Segbrecht P.datter og Johanne Eilersdatter, udført ca. 1630'erne, nogle år efter første hustrus død. Det er Johanne yderst til højre.

Fig. 20 Inskriptionen på Morten Snerings epitafium i Vordingborg Vor Frue kirke.

Af inskriptionen fremgår, at den første hustru, med det hollandskklingende navn, døde den 4. apr. 1626, mens dødsår ikke er anført for hverken Morten Snering eller Johanne Eilersdatter.

Parret Morten Færgemand og Johanne Eilersdatter er antageligt blevet gift kort efter hans første hustrus død i 1626, eller senest i begyndelsen af 1630'erne, da Johanne antagelig har været født senest i 1610, og da har været mellem seksten og et par og tyve år gammel, da hun blev gift.

Johanne må have været en hel del yngre end sin mand. På epitafiet ses Morten som en midaldrende mand med to voksne sønner, mens Johanne er fremstillet som en helt ung kvinde. Bryllupstidspunktet understøtter dog, at hun var ældre end Karen Margrethe, der først blev gift i 1640.

Johanne Eilersdatters børn med Morten Snering kendes ikke. Heller ikke hvor mange af børnene på epitafiet over Morten Snering, Sigbrecht og hende selv, der er hendes, og hvor mange der er den første hustrus.

Den ældste datter bærer en dragt af anderledes type end de øvrige pigers, identisk med den første kones dragt. Måske en markering af, at hun var første hustrus datter, eller at hun døde, da man bar den type kraver omkring år 1600, eller måske skal det endda ses som "nederlandsk dragtskik", en dragt som også moderen bærer.

De øvrige døtre synes imidlertid for store til at kunne være Johannes døtre, hvis epitafiet var fra omkring 1630, hvoraf den ældste af Johannes døtre kun burde være omkring et år.

De store piger synes at være omkring 7-10 år, hvorved epitafiet burde have været udført senere end 1630. Det må dog også være udført før mandens død omkring 1639/40, da hans dødsår ikke er tilføjet epitafiet. Muligvis har kun den lille søn været Johannes, mens de større børn var den første hustrus.

Johanne er således afbildet som både barn og voksen i Vordingborg Vor Frue. Det er dog svært at se ligheden mellem barnet Johanne (10-13 år) på epitafiet i 1620 og hendes voksenportræt i 1630'erne. Det er derimod lettere at se ligheden mellem den voksne Johanne i 1630'erne og hendes mor, Margrethe i 1620, på de to epitafier i Vordingborg.

Fig. 21 & 22

Der ses en temmelig stor lighed mellem den voksne Johanne (tv) i 1630'erne og hendes mor, Margrethe Pedersdatter (th) i 1620, på de to epitafier i Vordingborg.

Efter Morten Snerings død giftede Johanne, der må have været en endnu ung enke, sig med præsten Hr. Poul Hansen Prip. Han var sognepræst til Gundslev på Falster.⁴⁷

Poul Hansen Prip blev født i 1607 som søn af sognepræst til Skelby, Falster Hans Poulsen indsat i embedet 1604. Pouls bror Mads Hansen Prip efterfulgte faderen som præst til Skelby og Gedesby, mens Poul fik præstekaldet Gundslev.⁴⁸

Poul Hansen Prip var først hører i Nykøbing, siden ordineret til præst d. 26. nov. 1635 og indsat i embedet. Han har antageligt ægtet Johanne Eilertsdatter kort efter hendes første ægtemands død. Han selv må også have været enkemand, og han må altså inden Johanne have haft en tidligere hustru fra omkring indsættelsestidspunktet til ca. 1640, hvilket sønnen Jacob født i 1638 vidner om. Hendes navn kendes imidlertid ikke.

Parret Poul og Johanne kan tidligst have giftet sig efter november 1640, for i skiftet efter Eiler Jacobsen d. 30. oktober 1640, er Johanne endnu blot omtalt som enke efter Morten Snering, men ikke som hustru til Hr. Poul. Dette kan dog skyldes sædvane, for i Vordingborg omtales kvinder ofte efter deres første ægtemand, selv om de giftede sig på ny, men med en ganske mere agtværdig husbond, som en sognepræst, skulle det være mærkeligt om han ikke var nævnt, såfremt de da havde været gift.

Hr. Poul levede ikke længe, han døde allerede i 1644 i en ung alder. Han og Johanne nåede at få et par børn. Sønnen Jacob Poulsen Prip, f. 17. juni 1638 kan dog ikke have været Johannes søn, men må have været født i et tidligere ægteskab. Han blev sognepræst til Errindslev på Falster. Et epitafium over ham, hans hustru Anne Jacobsdatter og deres børn, hang tidligere i Errindslev og er nu ophængt på Maribo Stiftsmuseum.

I skiftet efter hendes bror i 1647, omtales ingen af Johannes ægtemænd. Hun var ikke selv til stede på skiftet, og Margrethe sl. Eiler Jacobsens, modtog arven på hendes vegne.

Johanne flyttede tilbage til Vordingborg, hvor hun boede og døde i 1661. Byfogeden noterede, at hendes mor, Margrete, havde oplyst, at hun havde ladet afholde skifte 14/8 1661⁴⁹ – byen uvedkommende, da det var gejstligt - **NB:** I dette skiftenotat kaldes hendes sidste ægtemand fejlagtigt sal. Hr. Pouel **Nielsen**.

Karen² (Margrethe) Eilersdatter:

Karen² (Margrethe) Eilersdatter var antagelig næstældste datter af Eiler Jacobsen i hans andet ægteskab med Margrethe Pedersdatter. Også for hende gælder, at der evt. kan være født en eller to drenge **før** hende i ægteskabet. Hun er antagelig selv født et par år **efter** søsteren Johanne, dvs. ca. 1610-1612. De fleste steder omtales hun blot som Karen, blandt andet i skiftet efter sin far, Eiler Jacobsen, hvor hun kaldes Karen Mogens Raarhs.

Der findes talrige eksempler på, at man har opkaldt samtidigt levende børn i hver sit "kuld" med samme navn, men det skyldes så godt som altid, at barnet i det senere ægteskab har en forælder, hvis navn i forvejen er givet til en halvbror eller halvsøster fra det forrige ægteskab. Dette ses her med

⁴⁷ Klein: *Vordingborg Købstads historie*.

⁴⁸ Wiberg: *Præstehistorie*, bd. III, s. 77 og bd. II, s. 503.

⁴⁹ Vordingborg Byfoged: *Skifteprotokol 1637-1684*. fol. 202v.

datteren Karen₂. Ganske vist kaldes den yngste Karen tillige Margrethe, hvilket givetvis var for at "fortælle", at hun var Margrethes Karen, men generelt omtales hun blot som Karen.

Mogens Raahr (ca. 1594-1646) var rådmand i Næstved, og siden fastelavnsborgmester i perioden fra 1632 til sin død d. 6. feb. 1646.⁵⁰

Med fastelavnsborgmester menes en ordning, hvor borgmestertitlen og embedet gik på omgang mellem forskellige rådmand: borgmesteren udskiftedes hvert år ved fastelavnstid – deraf navnet. Ordningen var kun aktiv fra begyndelsen til midten af 1600-tallet.

Han havde været gift en gang før, med Karen Rasmusdatter, datter af Borgmester og byskriver i Næstved Rasmus Jørgensen Skrifer og hans hustru Magdalene Mogensdatter.⁵¹ Karen Rasmusdatter døde i 1639, og året efter ægtede Mogens Raahr Karen₂ Margrethe Eilertsdatter.

De blev gift i Næstved Sct. Peder kirke, d. 29. April 1640. Deres bryllup er i Sct. Peder kirkes kirkebog anført som Copuleret: Anno 1640: Den 29 Aprilis, Mogens Rhaar, Karen Eilersdatter.⁵²

Ægteskabet stod kun få måneder før Karen₂'s far døde.

Karen₂ og Mogens Raahr fik tre børn, døtrene Maren (døbt 14. feb. 1641) og Margrethe (døbt 7. juli 1644) samt sønnen Eiler opkaldt efter sin morfar (døbt 9. April 1643, begr. året efter 9. maj. 1644).

Ved sønnen Eilers dåb anføres i kirkebogen: "*Dom. Qs. motogeniti, Borg. Mogns Rhors søn Eiler. Helvig Mr. Clausis bar ham*" (se pg. 35). Den Helvig Mester Clausis, der omtales var Karen₂'s søster Helvig Eilersdatter, der ægtede præsten i Vordingborg Hr. Claus Hansen, provst i Baarse herred.

Mogens Raahr døde i 1646 og blev begravet i Næstved Sct. Peders kirke d. 23. feb. 1646 i en alder af 52 år. Karen₂ (Margrethe) er omtalt som enke i skiftet efter broren Hendrich i 1647. Hendes dødsår er ikke kendt. Hun har formentlig giftet sig igen efter mandens død, de nåede kun at være gift i 6 år.

Karen₂ (Margrethe) må være næstældst af Margrethe Pedersdatters døtre på epitafiet i Vordingborg Vor Frue, da søsteren Johanne jo er opkaldt efter faderens afdøde 1. hustru og dermed nok er den første datter i det andet ægteskab.

Fig. 23 Karen₂ Margrethe afbildet som barn på epitafiet i Vordingborg Vor Frue Kirke.

⁵⁰ Nielsen: *Næstved Købstads historie*, bd. IV, s. 48-49.

⁵¹ Hun optræder som barn på et epitafium over Rasmus Jørgensen og Magdalene Mogensdatter i Næstved Sct. Peders kirke.

⁵² *Næstved Sct. Peder kirkebog*

Jacob^{1,5} Eilersen og Peder₁ Eilersen:

Disse to ”hypotetiske” sønner må antages at være de først fødte drengebørn i Eiler Jacobsens 2. ægteskab, og deres rækkefølge kan ikke angives med sikkerhed. De kan være født på vilkårlige tidspunkter mellem 1607 og januar 1616, men ikke senere end det.

Peder₁, opkaldt efter sin morfar, og Jacob^{1,5}, opkaldt efter sin farfar (og sin døde bror) har således begge højt prioriterede bedstefædrenavne, der kan have været anvendt i vilkårlig rækkefølge *før* broren Jørgens dåb i 1616.

De må dog så begge være døde ret kort efter Jørgens fødsel i november 1616 – i hvert fald før okt. 1620 – da vi jo fra epitafieinskriftionen ved, at Jørgen da var den eneste overlevende søn af 2. ægteskab.

Fig 24 Antagelig de to ”hypotetiske” sønner Jacob^{1,5} og Peder₁ Eilersen i uvis rækkefølge.

Jørgen Eilersen:

Om Jørgen Eilersen vides, på grund af hans senere karriere, væsentligt mere end om nogen af de andre af Eiler Jacobsens børn. Han blev født d. 16. november 1616⁵³, antagelig som tredje søn i det 2. ægteskab, men de to foregående fødte brødre må så begge være døde kort tid efter Jørgens fødsel og i hvert fald før oktober 1620, for inskriptionen på epitafiet oplyser jo, at Margrethe i 1620 var mor til en søn og tre døtre, og Jørgen må nødvendigvis være denne søn.

Jørgen valgte en akademisk karriere og nåede at blive professor i litteratur og matematik ved Københavns Universitet. Denne stilling havde han under den svenske belejring af København.

Af skolegang gik han først i Latinskolen i Vordingborg, og i 1635 træffes han som student fra Herlufsholm.

Han skulle vistnok have været præst og fik også tilkendt et præstekald i 1640, nemlig Riserup på Falster, men undskyldte sig med sin unge alder og takkede nej. Han var da 24 år. Såfremt han havde takket ja, ville han have kommet til at bo nær sin søster Johanne, der omkring den tid blev præstekone til Gundslev på Falster.

Fig. 25 Den næstældste levende søn på epitafiet, Jørgen Eilersen, afbildet som en ung dreng

A. Leth & G.L. Wad: *Meddelelser om dimitterede fra Herlufsholm* anfører flg. om Jørgen Eilersen:

”født i Vordingborg 16/11 1616. Forældre: Eilert Jacobsen, Borgmester og Tolder i Vordingborg, og Margrethe Pedersdatter. Han gik først i sin fødebyes Skole, rejste udenlands 1638-40, blev 3/3 1641 Konrektor ved Latinskolen i Kjøbenhavn, 1/6 samme Aar Magister, 5/10 1646 Rektor i Kjøbenhavn, 1654 tillige Professor literarum humaniorum ved Universitetet, senere Professor i Mathematik.

⁵³ Leth & Wad: *Meddelelser om dimitterede fra Herlufsholm*. (Bind 2 – fortsættelse)

Under hans Rektorat udstod han paa Grund af Belejringen mange Besværligheder, som han omtaler i nogle Optegnelser, der ere trykte i Metropolitanskolens Program for 1815. 1672 afstod han Rektoratet til M. Henrik Bornemann og døde 22/9 1686. Sit Bibliothek paa 1409 Bøger testamenterede han Walkendorff's Kollegium."⁵⁴

Jørgen Eilersen skulle desuden have fået eneret på at lade forfærdige og trykke almanakker i 1645, idet rektor og professorerne ved Universitetet havde *"eragtet ham dygtig til at forfatte og komponere Almanakker."*⁵⁵ Et monopol, der må have været ikke bare prestigefyldt, men også ganske indbringende.

Jørgen Eilersen blev gift 11. okt. 1646 med Kirstine Jensdatter Bang, født 28. apr. 1612, død 22. juli 1654. Hun var datter af Jens Nielsen Bang, sognepræst til Flemløse, Fyn og dennes hustru Eline Nielsdatter. Leth & Wad kalder hende Jensdatter, men hun hed retteligt Nielsdatter.⁵⁶

Kirstine Bang kom i 1630, i en alder af 18 år, i huset hos en slægtning, Margrethe Claus Bangs i Odense, og senere styrede hun huset for sin bror Professor Thomas Bang. Kirstine blev gift i en ganske sen alder efter tidens standard, Kirstine var således 34 år gammel, da hun blev gift i 1646.

Af deres fire børn overlevede kun en enkelt datter, Margrethe, (antagelig opkaldt efter sin farmor). Hun blev gift med Baron Didrik Fiuren og nobiliteret med titlen Baronesse Elers.⁵⁷ To sønner skulle være taget af pesten i 1654, hvilket moderen Kirstine Bang skulle have taget ualmindeligt tungt. I følge forfatteren S.M. Gjellerup i Dansk Biografisk Lexicon, angives: *"Da Pesten i dette Aar udbredte sig i Hovedstaden, sendte han [Jørgen Eilersen] sin Familie til Slangerup, men her bortreves 2 Sønner af Sygdommen, og Moderen tog sig Tabet saa nær, at hun døde 22. Juli 1654."*⁵⁸

Andet sted beskrives om sønnernes død: *"Den stakkels Mor blev aldeles fortvivlet ved dette haarde Slag, ja efter Programmets stærke Udtryk fristes man til at antage, at hun er bleven Sindsforvirret; hendes mand skyndte sig til Slangerup for at hente hende Hjem, efter at hun først af Byens Sognepræst, Mag. Søren Poulsen Gothlænder,⁵⁹ havde modtaget Sakramentet. Men Sorgen havde saaledes rystet hende, at hun efter sin Hjemkomst Dag for Dag blev svagere, uden at alle Ole Worms Lægemidler eller Dygtighed formaaede at hjælpe hende. Efter at have velsignet sine Børn og takket sin Husbond for hans trofaste Kjærlighed, hensov hun den 22. Juli 1654 om Aftenen."*⁶⁰

Med programmet menes ligprogrammet, dvs. det mindeskraft eller lille tryk, man for finere folk fik fremstillet til en begravelse. Heri fandtes som regel en kort biografi over afdøde, og man angav deres meritter og dyder, alder og familieforhold.

Den lægekyndige Professor Ole Worm skrev om Kirstine Bangs død i et brev kort efter, dateret d. 27. Juli 1654: *"Døden slog ned for Fode, igaar begravede vi Jørgen Eilersens Hustru"*. En måned senere var også Ole Worm død af pest.⁶¹

⁵⁴ A. Leth & G.L. Wad: *Meddelelser om dimitterede fra Herlufsholm*, Bangs Bogtrykkeri, Næstved, 1875, s. 28-29.

⁵⁵ Wad: *Dimitterede*, bd. II, s. 66.

⁵⁶ Gjessing: *Jubellærere*, bd. III, s. 138. Wad: *Dimitterede*, bd. II, s. 65.

⁵⁷ Wiberg: *Præstehistorie*, bd. I, Leth & Wad: 1875, s. 29, Gjessing: *Jubellærere*, bd. III, s. 139, 388. Tab. IV., *Lexicon over adelige Familier*, bd. I, s. 136

⁵⁸ *Dansk Biografisk Lexicon*, 1. udg. bd. IV, s. 464-65.

⁵⁹ Søren Poulsen Judichær Gotlænder var rektor på latinskolen i Vordingborg fra 1627 til 1635, inden han blev præst i Slangerup. Han har været lærer for Jørgen Eilersen før han kom på Herlufsholm i 1630. Der findes i Slangerup kirke et epitafium over Søren Poulsen Judichær Gotlænder, hans forgænger i præsteembedet samt hans hustruer, hvoraf den ene var formandens enke.

⁶⁰ Wad: *Dimitterede*, bd. II, s. 67

⁶¹ Wad: *Dimitterede*, bd. II, s. 67

En løs plade af ligkisten findes i Trinitatis kirke, den bærer indskriften: "*Christina Bangia Jani Filia, D. M. Georgii Hilarii Rectoris Scholæ Hafniensis et Professoris Regii uxor optime merita qvatuor liberorum parens hic expectat resurrectionem mortua est Anno Christi M. DC. LIV. die 22. Julii.*"

På epitafiet i Vordingborg Vor Frue må Jørgen være den næstældste levende søn på billedet.

Jørgen Eilersen blev begravet i Trinitatis kirke i København. Et marmormonument blev opsat over hans grav. I et af gravkapellerne under kirkens alter ligger endnu en løs plade af hans ligkiste med indskrift. Indskriften lyder: "*Salig Mag. Jørgen Eilersøns Liig, Hand døde den 22. sept: Anno 1686*".⁶²

Jørgen omtales desuden både i skiftet efter sin far og sin bror Hendrich. I skiftet efter faderen i 1640, er Jørgen og broren Jacob² de eneste, der optræder som egne værger, og som dermed er myndige.

Jacob² Eilersen:

Jacob² Eilersens præcis fødselstidspunkt kendes ikke, men han må være født i Vordingborg mellem 20 okt. 1620 og 30. okt. 1622, da han var myndig ved faderens skifte. Han fik navnet Jacob efter sin farfar og sin halvstorebror, der døde i 1598 – og sandsynligvis efter den "hypotetiske" bror Jacob "1.5".

På epitafiet i Vordingborg må han være den tredje levende søn i drengerækken – efter Niels og Jørgen.

Fig. 26 Antagelig Jacob² Eilersen, 3. levende søn på epitafiet i Vordingborg.

Jacob² Eilersen kom tidligt hjemmefra og i arbejde – blot 12 eller 13 år gammel – for 16. februar 1641 havde han tjent i hele syv år som underskriver og kornmåler på Nykøbing Falster skriverstue, men dér fandtes ikke mulighed for at tilbyde forfremmelse. Den "udvalgte prins" Christian anbefalede derfor Claus Daa og Corfitz Ulfeldt at tilbyde ham det første ledige skriveri eller ridefogderi eller den første gode stilling, han kunne være tjent med⁶³. Om han straks fik en sådan stilling, vides dog ikke.

Sidenhen må han have bosat sig i København ligesom sin halvstoresøster Karen. I al fald omtales Jacob i kirkebogen, da han i 1648 i Holmens kirke troloves til en Birgitte Clausdatter, og der ses registreret ejendomme på to matrikler i København tilhørende ham og – i 1689 - hans enke.⁶⁴

I kirkebogen for trolovede og viede 1647-96 hedder det: "*dend 12 ditho [septbr. Anno 1648]: Jacob Eillyrthbøn, vngkarll.*" Han blev viet til "*Birgete Claußdaather, P. thil M Mich.*". Som forlover havde de en "*Morten Michelsøns Proviantskriffuers*"⁶⁵. Måske havde Prins Christians anbefaling givet resultat, så Jacob på dette tidspunkt selv havde fået en lignende, prestigefuld offentlig stilling...

⁶² Wad: *Dimitterede*, bd. II, s. 70.

⁶³ E. Marquard: *Prins Christian (V.)s Breve*, bd. I, pg. 490.

⁶⁴ Bjørn Westerbeek Dahl: *Københavnske Jævnførelsesregistre 1689-2008 - Øster Kvarter*, Matr. 107

⁶⁵ *Holmens Kirkes kirkebog 1647 V-1696 V*, opslag 15.

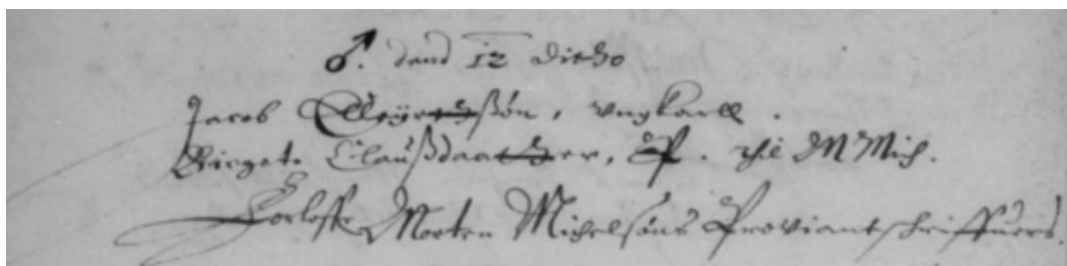

Fig. 27 Notitsen om Jacob Eilersens trolovelse i 1648 i Holmens Kirkes kirkebog.

Da Jacob₂ var født i 1621 eller 1622, var han altså ca. 26 år gammel ved sit bryllup i 1648.

Argumentet med bryllupsoptegnelsen kunne umiddelbart synes *meget* tyndt, og det kan da heller ikke stå alene, da navnet Jacob Eilersen jo ikke er ekstremt sjældent, hvorfor der jo sagtens kunne være en helt anden Jacob Eilersen, der blev gift i København.

Det viser sig dog alligevel, at det med sikkerhed er Jacob₂, der her blev gift, og det er netop ægteskabet med Birgitte, der er nøglen til forklaringen. Bruden, Birgitte Clausdatter, blev født den 15. juli 1631 i Hellested Sogn i Stevns Herred som datter af sognepræst Claus Hansen og dennes første hustru, Johanne Jensdatter. Forloveren ved brylluppet, Morten Michelsen, Kongelig Majestæts proviantskriver, var Johanne Jensdatters søster Kirstens mand og dermed Birgittes onkel⁶⁶.

Præsten Claus Hansen blev i 1637 forflyttet til Vordingborg Vor Frue som ny sognepræst dér efter afdøde Mag. Anders Christensen Arreboe. I 1641 døde Claus Hansens første hustru, Johanne Jensdatter. De to ældste døtre, Hilleborg og **Birgitte** fik da ophold i København hos deres moster Kirsten og hendes mand, proviantskriver Morten Michelsen jfr. skiftet. Før april 1643 blev Claus Hansen så gift igen – nu med afdøde borgmester Eiler Jacobsens yngste datter, Helvig, der derved allerede som ung blev stedmor i Vordingborg, primært for Claus Hansens øvrige seks børn!

Birgitte Clausdatter, der i 1648 giftede sig med Helvigs storebror, Jacob₂, var dog også Helvigs steddatter, så broderen Jacob₂ fik på denne måde sin egen lillesøster som ”stedsvigermor”!

Jacob₂'s identitet bekræftes af biskop Jens bircherods dagbog, hvori han omtaler rådmand Jacob₂ Eilersens død og begravelse i januar 1683 og nævner, at han var bror til professor Jørgen Eilersen.⁶⁷

Birgitte døde som enke i 1690 og blev begravet den 7. november i familiens gravplads ”Sønden Koret nr. 14+15” i Sankt Nikolaj Kirke i København, som Jacob₂ Eilersen havde købt i 1652 (ved starten af pestårene, der kulminerede i København omkring 1654)⁶⁸.

Da Jacob købte gravstedet i 1652 var han slotsskriver, og det var han også ved arvehyldningen i 1660, hvor han bl.a. forestod stændernes opføring til kongens gemak og efterfølgende til hyldningseden og siden til festmiddagen i ”dancesalen” på slottet.

I gravstedet blev begravet to af parrets børn hhv. den 28. juli 1652 og den 8. oktober 1655. ”Jacob Eilersen og børn” nævnes begravet sammesteds omkring 1687. Ifølge Kancelliets ”Registranter og Sportelregnskaber” blev der dog allerede 23. januar 1683 givet tilladelse til at begrave rådmand Jacob

⁶⁶ Vordingborg Byfoged, *Skifteprotokol 1637-1664* fol. 100v, skifte 28. oktober 1641 efter Johanne Jensdatter.

⁶⁷ Personallhistorisk Tidsskrift (1928), pg. 140.

⁶⁸ Nationalmuseet: *Danmarks Kirker, Københavns By, Nicolaj Sogn*, pg. 584.

Eilersen om aftenen.⁶⁹ Oplysningen om begravelsen i Nikolaj Kirke i 1687 skal måske forstås således, at nogle børn, der da blev begravet, var (afdøde) Jacob Eilersens? Alternativt er det måske kun en konstatering af, at kisterne i graven, var Jacob Eilersens og hans børns. Meningen er altså noget uklar.

Familien ejede gravstedet frem til 1757, og der blev i den periode begravet flere personer, hvor navnet Eiler indgår i navnet. Ved Birgittes begravelse kaldes hun ”Birgitte, sal. rådmand Jacob Eilersens”. Borgmestersønnen fra Vordingborg blev således både slotsskriver og rådmand i København.

Eiler Jacobsen ”Eilertz”, født 1654 i København (se pg. 12 i denne artikel), er antagelig parrets søn.

Peder₂ Eilersen:

Sønnen Peder₂ blev iflg. Vordingborg tingbog anklaget for natten efter 2. Jan. 1640, at have dræbt den lybskfødte kræmmer Herman Bartlinch, hvorfor han af de 16 nævninge den 12. okt. dømtes som Hermans rette banemand, og ”bør derfor sin fred at miste”⁷⁰.

Peder blev dog først angrebet af Herman Kræmmer, der slog ham og beskyldte ham og hans familie for at være svindlere og bedragere, herunder søsteren Karen i Næstved, som Herman mente havde snydt ham og var bankerot. Han truede med at jage Peder ud på gaden og dræbe ham og løb efter ham med en hævet sabel eller daggert.

Fig. 28 *Den næst yngste levende dreng på epitafiet, antagelig den drabsdømte søn Peder₂.*

Peder slap dog væk, fik fat i et spyd og vendte tilbage til huset, hvor Herman stadig var. Peder råbte, at nu havde han et våben, så han kunne forsvare sig. Herman løb igen ud ad døren med hævet sabel, men blev ramt af spyddet og fik et mindre sår på halsen.

Bartskæreren blev tilkaldt og beså og forbandt såret. Det blødte kun en smule, og han sagde, at det ikke var farligt; Herman sagde dog til de tilstedeværende, at hvis han døde deraf, så skulle de vidne, at det var Peder, der stak ham. Nogle dage senere gik der betændelse i såret, og Herman rantes af en feber, der ledte til hans død. Ved retssagen fortalte vidnerne om Hermans provokationer, men måtte bekræfte, at Peder havde tilføjet Herman såret, der måtte antages at have været årsag til hans død⁷¹.

Han omtales i skiftet efter sin far 30. okt. 1640, skønt han nogle uger forinden var dømt fredløs og måske derfor allerede havde rømmet kongeriget og søgt tilflugt i Slesvig-Holsten. Han pådrog sig nemlig kort efter en betydelig gæld til apotekeren i Haderslev. Danske Kancelli, Sjællandske Tegnelse, 23/4 1641, viser, at Peder da allerede skulle være død, og at apotekeren derfor måtte søge gælden inddraget hos Peders arvinger (hans mor og søskende, da han antages at være barnløs).

Christoffer Madsen i Vordingborg var værge for ham og repræsenterede ham på tinget ved retssagen. Peders arv efter faderen må være gået dels til byen og dels til de andre arvinger – og altså herunder nok også til at dække hans gæld i Haderslev.

⁶⁹ H.C. Roede: *Uddrag af Kancelliets Registranter og Sportelregnskaber, Personalhistorisk Tidsskrift (1917)*, pg. 145.

⁷⁰ Klein: *Vordingborg Købstads historie*.

⁷¹ *Vordingborg Tingbog 31. august 1640-25. oktober 1641*, fol. 3-60.

Peders præcise alder er ikke kendt, men han må som nævnt være født efter 1620 og nok senest 1624. Uanset om han måske alligevel **ikke** var umyndig, men evt. blot borttrømt ved farens skifte, så han er altså stadig nok Eilers fjerde søn i ægteskabet med Margrethe Pedersdatter, da Peder₁ jo er død før hans fødsel, og det derfor er ham, der ”genopkaldes” efter sin farfar. Han **må** derfor nok være ældre end broderen Hendrich, der ikke har et prioriteret ”sædvanenavn”. Det betyder altså, at Peder₂ antagelig må stå næstsidst blandt de levende sønner på epitafiet.

Hendrich Eilersen:

Fig. 29

Den lille lyshårede dreng yderst til venstre på epitafiet i Vor Frue, er efter al sandsynlighed Eiler Jacobsens yngste søn Hendrich.

Hendrichs præcise fødselsår er ikke kendt, men det er nok ligeledes efter 1622, for i skiftet efter faderen i 1640 omtales Hendrich også som repræsenteret ved sin værge Christoffer Madsen, rådmand i Vordingborg.

I tiden før sin død må Hendrich Eilersen have været i København, nærmere bestemt i Christianshavn, måske hos halvsøsteren Karen₁ og hendes mand, eller hos broderen Jacob₂, der måske allerede da var samme sted.

I skiftet efter Hendrich den 6. oktober 1647, omtales nemlig et brev fra en Lambret Sørensen af Tønder, boende i Christianshavn, der havde forstrakt Hendrich med midler udi hans sygdom og i øvrigt ladet ham begrave, hvilket i alt beløb sig til 16½ daler.⁷²

Af skiftet fremgår tillige, at Hendrich Eilersen skulle være begravet d. 9. Marts 1637. Han kunne i så fald højst have været 12-14 år gammel, men der holdtes altså først skifte efter ham ti år efter. Det er da også bemærkelsesværdigt, at han anføres som levende i skiftet efter sin far i 1640, hvis han var død 3 år tidligere. Der kan derfor nok være tale om en skrivefejl i skiftet, så begravelsesdatoen dermed i stedet nok er 9. marts 1647.

Mere forståeligt bliver det ikke ved de følgende oplysninger, for ifølge Lambret Sørensens brev var Hendrich Eilersen begravet ”udj Srihhillien till Farneboes till Sørnheim”, meningen er uforståelig.

Ved skiftet i 1647 anføres tillige, at Hendrichs sidste faste bopæl var hos sin og broderen Peder₂'s værge Christoffer Madsen i Vordingborg, og Hendrich havde dér stadig sit gods fra fædrearven og forskellige sager. I 1647 var Christoffer Madsen dog også død, og hans enke Karen Andersdatter, repræsenteret ved sin bror Jørgen Andersen, borgmester i Sakskøbing, udleverede arven efter Hendrich, der tydeligvis var helt ung ved sin død og hverken nåede selv at blive gift eller få børn.

⁷² Vordingborg Byfoged: *Skiftedokumenter 1647-1669*, skiftebrev af 6. okt. 1647.

Helvig Eilersdatter:

Af døtrene kendes også den sidste levende datter Helvig, også benævnt Hilvig og Hiluig: Hun må på epitafiet være den lille forreste pige, næppe mere end højst et par år gammel. Helvig må være tilføjet senere end de andre levende piger, der nok alle var afbildet i 1620.

På epitafiet er hendes billede som den eneste af børnene næsten helt udvisket, og det er ikke muligt at få noget egentligt indtryk af den lille piges udseende.

Ikke meget vides om Helvig Eilersdatter. Ved faderens død i 1640 var hun endnu ugift, men ved skiftet efter broderen Hendrich i 1647, omtales hun som hustru til Hr. Claus Hansen, sognepræst i Vordingborg Vor Frue kirke og provst i Baarse herred. Hun var ikke medtaget i den originale udgave af Wibergs præstehistorie som Claus Hansens hustru, men ses anført i on-line netudgaven: www.wiberg-net.dk, der løbende ajourføres med ny viden.

Claus Hansens første hustru, Johanne Jensdatter, døde omk. 1641. Den 28. okt. 1641 holdtes skifte efter hende.

Hun efterlod ægtemand og otte børn. De to ældste døtre Hilleborg og Birgitte skulle bo hos moderens søster Kirsten, g.m. Morten Michelsen, kongl Majs. proviantskriver i København, mens de seks øvrige blev hos faren.

Fig. 30 *Den mindste af de overlevende døtre på epitafiet, givetvis Helvig.*

Præcis hvornår Helvig og Hr. Claus Hansen blev gift vides ikke, antagelig ikke længe efter Johanne Jensdatters død i 1641. I 1643 var de gift, for 9. april det år var det Helvig, der bar søsteren Karen₂ Margrethes barn til dåben i Næstved, og da benævntes hun Helvig Mester Clausis.

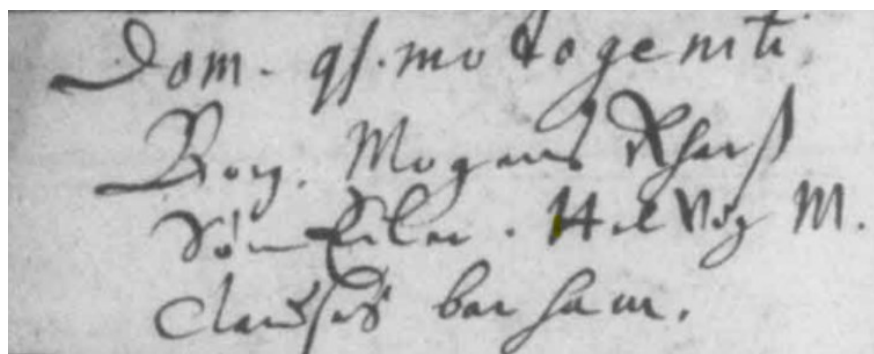

Fig. 31 Optegnelse 9. april 1643 fra Næstved Skt. Peder kirkebog, der anfører Helvig som gudmor.

Claus Hansen døde i 1657. Han efterlod sig kæmpe gæld, heriblandt gæld fra før han ægtede Helvig, nemlig til Herman Kræmmer, der blev myrdet af Helvigs bror. Det var hans enke Anne og Hermands kræmmers arvinger, der gjorde krav i boet efter præsten.

Claus Hansen må have haft et usædvanligt overforbrug, for ved sin død efterlod han sig et hav af regninger til kræmmere og klædehandlere overalt i København og på Sjælland. Der var store udlæg til gæld, stiftet hos forskellige kræmmere og købmænd og vævere i byen og på Sjælland for kostbare stoffer som trip, fløjl, tersenelle, caf, lærred, pynt til dragter og kramvarer som bånd, snore og strømper, foruden skrædderen i Vordingborg for syning af klæder.

Disse gældsbreve dateredes tilbage til 1637 og fremefter, dvs. al den tid Claus Hansen var præst i Vordingborg. Han kan således ikke have betalt mange tøjregninger kontant i sin levetid.

Blandt de omfattende gældsposteringer omtales blandt andet regninger for adskillige par strømper og handsker, flere af disse må have været til Helvig Eilersdatters brug.

Som et lille udvalg af disse sager kan ses følgende posteringer:

2 par grøn quind strømper ... ij mk iiij sk
 20 dosin remme ... x mk
 17 dosin remme a 5 sk ... v mk v sk
 12 dosin wlden remme A 3 sk ... ij mk vT
 36 lod affarue silcke Galuner ... x ij dr iT mk
 132 allen silcke baand A 4 sk ... viij dr j mk
 15 allen sorte floret Baand a 6 sk er ... vT mk iiij sk
 5 par handsker ... viiT mk
 2 par børne handske ... x sk 5 par quind strømper
 j dosin handske ... iiij dr j mk
 2 par handsche ... ij mk iiij sk
 3 par stucken handske ... ij dr j mk
 4 par quindehandske ... vj mk
 J bunt hattebaand ... viiT mk
 8 grotken adskillig farffue silche knape a 28 sk ... xiiij mk
 3 par børne strømper à 6 sk er ... xvij sk
 2000 hegter ... iiij mk
 j dosin punge ... xvij sk
 19 dosin remmer à 2 sk ... ij mk vj sk
 2 børne kioller ... xx viij sk
 3 par gemen handske ... j mk ij sk
 2 guld ringe ...

Efter Claus Hansens død vides det ikke, hvad der er sket med hans enke. Hun har måske giftet sig igen. Eventuelle børn er heller ikke kendt.

Margrethes 3 døde døtre:

At dømme af epitafiet var der som nævnt endnu tre døtre, der alle døde som små, de to mindste som spæde piger. Ingen af disse kendes navnene på.

På epitafiet fra Vordingborg Vor Frue synes den største af de døde døtre at være død omkring 2-4 års alder. Hun ses knælende og bedende foran moderen, Margrethe Pedersdatter, og hun er iført hvid dragt ligesom de afdøde drengebørn.

Fig. 32 Den afdøde datter på epitafiet i Vordingborg. Hun er klædt helt i hvidt og over hovedet er placeret et rødt kors.

De to døde spædbørn er både angivet med et sort kors i panden såvel som et rødt kors over hovedet som de andre afdøde børn. Dette markerer antagelig, at børnene var dødfødte.

Det er ikke klart om de to små var tvillinger, eller om de fødtes og døde enkeltvis.

Fig. 33 De to døde spædbørn, placeret på kvindernes side i epitafiet.

Litteratur:

Bloch, S.N.J.: *Bidrag til Roskilde Domskoles Historie*. Første hæfte. Roskilde 1842.

Dahl, Aage: *Bidrag til Fyns stifts præstehistorie. Odense og Odense herred*. Odense 1972.

Dahl, Aage: *Bornholms Præstehistorie: Bidrag til den Danske Gejstligheds Historie og Genealogi. Særtryk af Bornholmske Samlinger, I. rk. bd. 38*, Rønne, 1961.

Dahl, Bjørn Westerbeek: *Københavnske Jævnførelsesregistre 1689-2008*.

Danmarks kirker. Præstø Amt. Nationalmuseet, København.

Dansk Biografisk Lexikon, tillige omfattende Norge for Tidsrummet 1537-1814. Udgivet af C. F. Bricka. 1. udg. Kjøbenhavn, 1887 – 1905.

Dansk Biografisk Leksikon. 3. udgave, red. Sv. Cedergreen Beck. Bind 1-16. Gyldendal, Kbh. 1979-84.

Friis-Petersen, H.: *Studerterne ved Københavns Universitet 1611-1667, bd. I-III. Århus, 1942*.

Gardell, C. J.: *Bröderna Madsen – två framgångsrika köpmän från Visby under 1600-talet*. Gotländskt Arkiv, Årg. 1988, s. 137-54.

Giessing, Christopher: *Nye Samling af Danske, Norske og Islandske Jubel-Lærere, ... bd. I-III. Kiøbenhavn 1779-1786*.

Hjort-Nielsen, H.: *Uddrag af Biskop Jens Bircherods Dagbøger*, Personhistorisk Tidsskrift 1928.

Holck, Harald: *Om Slægterne Dyssel, Spormand og Lejel og Seglet paa Johannes Ewalds Testamente*. - artikel i Personhistorisk Tidsskrift (1958), 78(13_6_4).

Kjøbenhavns Universitets Matrikel 1611-1829, bd. I-III, udg. ved Sophus Birket-Smith. Kbh. 1890-1912.

Klein, P.A.: *Vordingborg Købstads Historie*. Vordingborg, 1923.

Lassen, G. F.: *Bidrag til Börsens Historie i de første halvhundrede aar*. Kbh.,Thiele 1858.

Leth, A. & Wad, G.L.: *Meddelelser om Dmitterede fra Herlufsholm fra Skolens Stiftelse 1565 til 1875*. bd. I Næstved 1875.

Lockhart, Poul Douglas: *Dansk propaganda under Kejserkrigen 1625-29*. Historie/Jyske Samlinger, årg. 1988, bd. 2, s. 222-248.

Lunds stifts herdaminne från reformationen till nyaste tid. Serie 1, bd. I-II, Urkunder och Aktstycken. Ved Gunnar Carlquist. Lund, 1943-72.

Lunds stifts herdaminne från reformationen till nyaste tid. Serie 2: biografier. Bd. I-XV. Ved Gunnar Carlquist. Lund, 1943-2006.

Lunds Stifts Herdaminne, efter mestadels otryckta källor utarbetadt, Del I-V. Ved S. Cavallin, Lund, 1854-58.

Marquard, E: *Prins Christian (V)s Breve, bd. I, Kancellibreve i uddrag 1626-1642*, København 1952.

Nielsen, O.: *Kjøbenhavns Diplomatarium bd. III og VI*.

Nielsen, Rasmus: *Næstved Købstads Historie, bd. I-IV*. Næstved, 1925-32.

Norvin, William: *Københavns Universitet i Reformationens og Orthodoxiens Tidsalder, I-II*, Kbh. 1937-

Nørgaard, Hans: *Præster på Fyn; Fortegnelse paa de Præster, som har været til Søerup = og St. Jørgens = Sogner, at regne fra Reformationen til d. 21de Aug. 1748.*; *Præster i Sunds Herred og Svendborg-præster.* www.fynhistorie.dk

Qvistgaard, Erh.: *Præstehustruer, der helt eller delvis mangler i Wibergs præstehistorie tillæg med tilføjelser og rettelser.* Helsingør, 1934, genoptr. Kbh. 1977.

Ramsing, H.U.: *Københavns Ejendomme 1377-1728*

H.C. Roede: *Uddrag af Kancelliets Registranter og Sportelregnskaber ang. Vielser, Daab og Begravelser 1682-85.* Personal Historisk Tidsskrift 1917.

Rørdam, Holger F.: *Kjøbenhavns Universitets Historie fra 1537-1621. Bd. I-IV,* Kbh. 1868-77.

Rørdam, Holger F.: *Magistre creerede ved Kjøbenhavns Universitet indtil 1660.* Personalhistorisk Tidsskrift, 1. rk. bd. III, årg. 1882.

Rørdam, Holger F.: *Præster ordinerede af Biskop J. Brochmand 1639-44.* Kirkehistoriske Samlinger, 2. rk. 1. bd, Kbh. 1857-59.

Siltberg, Tryggve: *Marklejet, Tingsdomarna och den sociala Differentieringen på Gotland fram till 1600-talet.* Universitet i Umeå, 1993

Wiberg, S.V.: *Personalhistoriske, statistiske og genealogiske bidrag til en almindelig dansk præstehistorie. bd. I-IV,* Odense, 1873-, genopt. Kbh. 1960. – samt den opdaterede online netudgave af samme: <https://wiberg-net.dk>

Zahrtmann, M.K.: *Mænd fra 1658,* artikel trykt i Bornholmske Samlinger, Rønne, 1929.